

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ - SAYI 36 - YIL 5 - ŞUBAT 2019 - 10 TL

*...ben edebiyatın ibaretim.

— URSULA K. LE GUIN —

Konu:

KAFKAOKUR

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi
"..ben edebiyattan ibaretim."
Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi | Sayı 36 - 10 TL
kafkaokur.com - kafkadukkan.com - instagram: kafkaokur - twitter/kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi: Gökhan Demir - **Yayın Yönetmeni:** Gökhan Demir - **Editör:** Merve Özdoğal
Sanat Yönetmeni: Rabia Gençler - **Kapak:** Tülay Palaz - **Arka Kapak:** Zülal Öztürk
Düzeltili: Fatih Cerrahoğlu - **Yayın Danışmanı:** Baran Güzel

Adres: Firuzağa Mah. Yeni Çarşı Cad. No:39/1 Beyoğlu, İstanbul
İletişim: okurtemsilcisi@kafkaokur.com

ISSN: 2148-6826 **Yayın Türü:** Yerel, Süreli Yayın
Baskı: İleri Basım Matbaacılık Ambalaj Reklam Tanıtım
Yayın ve Teknik Hizmetler Ticaret A.Ş.
Tel: [212] 454 36 10 Matbaa Sertifikası No: 33316
Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.: [216] 585 9000

İllüstrasyon, Fotoğraf, Kolaj

Tülay Palaz - Yeliz Akın - Rabia Gençler - Rabia Aydoğan - Ömer Faruk Yaman
Cansu Akın - Ayla Acet - Eren Caner Polat - Berna Yangın
Elara Esmer - Zülal Öztürk - Nazlı Arman

Yazılar

Seran Demiral, Ursula K. Le Guin: Yazarak Geçen Bir Yaşam - **Mert Tanaydın,** "Uzaylı Kocakan" Ursula'nın Yapmadan Yaptığı
Sidal Yurt Ekho Hatırlanmak İstemiş - **Kübra Duman,** Eşik - **Ezgi Ayvalı,** Kendiliğindenlik Şarkısı
Gülizar Eldemir, Gün Batımında - **Ömer Okatallı,** Güz Kuruntulan - **Gizem Demirel,** Kimin Düşü Bu?
Gonca Özmen, Bir Durma Hünere: Köprüler - **Nazlı Başaran,** İki Yakalı Dertler II
Özlem Aksu Kurtuluşlu, Oradaki - **Fulya Ölmez,** Melodram - **Merve Özdoğal,** Kırmızı Göl
İpek Atcan, Köşesiz Köşe - **Reyhan Özçelik,** Binsar ve Hüzünlü İşiklar
Şehnaz Cırlı, Lanet - **Emre Demir,** Alzheimer Aşkılar Kenti

@Her hakkı saklıdır
Budergide yer alan yazı, makale,
fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik
ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı
izin olmaksızın kullanılamaz.

"Acı çekmek bir yanlış anlamadır," dedi Shevek, öne eğilmiş, gözleri iri iri ve ışıltılı. Hâlâ zayıftı, iri elleri, sivri kulakları, zayıf eklemeleri vardı, ama erkekliğin ilk döneminin mükemmel sağlık ve gücüyle çok güzeldi, Kahverengi saçları, diğerlerinininki gibi ince ve düzdü, iyice uzatılmış ve alında bir bantla tutturulmuştu. İçlerinden yalnızca biri, çıkık elmacık kemikli, düz burunlu bir kız saçını farklı uzatmıştı; koyu renk saçını yusuvarlak bir başlık şekline kesmişti. Shevek'isabit, ciddi bir bakışla izliyordu. Dudakları kızarmış kek yemekten yağ içindeydi, çenesinde de bir kırıntı vardı. "Acı var," dedi Shevek ellerini açarak. "Gerçek. Ona yanlış anlama diyebilirsiniz ama var olduğunu veya herhangi bir zamanda yok olacağını varsayamam. Acı çekme, yaşamımızın koşulu. Başına geldiği zaman fark ediyorsun. Onun gerçek olduğunu anlıyorsun. Tabii ki, tıpkı toplumsal organizmanın yaptığı gibi, hastalıkları iyileştirmek, açlık ve adaletsizliği önlemek doğru bir şey. Ama hiçbir toplum varolmanın doğasını değiştiremez. Acı çekmeyi önleyemeyiz. Şu acıyı, bu acıyı dindirebiliriz, ama Acı'yı dindiremeyiz. Bir toplum ancak toplumsal acıyı -gereksiz acıyı- dindirebilir. Gerisi kalır. Kök, gerçek olan. Buradaki herkes acıyı öğrenecek; eğer elli yıl yaşarsak, elli yıldır acıyı biliyor olacağız. En sonunda da öleceğiz. Bu doğuşumuzun koşulu. Yaşamdan korkuyorum! Bazen ben- çok korkuyorum. Herhangi bir mutluluk çok basit gibi geliyor. Yine de her şeyin, bu mutluluk arayışının, bu acı korkusunun tümüyle bir yanlış anlama olup olmadığını merak ediyorum... Ondan korkmak veya kaçmak yerine onun... içinden geçilebilse, aşılabilse. Arkasında bir şey var. Acı çeken şey benlik; benliğin ise- yok olduğu bir yer var. Nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum. Ama gerçekliğin, rahatlık ve mutlulukta görmediğim, acıda gördüğüm gerçeğin, acının gerçekliğinin acı olmadığına inanıyorum. Eğer içinden geçebilirsen. Eğer sonuna kadar ona dayanabilirsen."

"Yaşamımızın gerçekliği sevgide, dayanışmada," dedi uzun boylu, parlak gözlü bir kız. "İnsan yaşamının gerçek durumu sevgidir." Bedap başını salladı. "Hayır. Shev haklı," dedi. "Sevgi, acının içinden geçme yollarından yalnızca biri, bazen yanlış ıskalayabilir. Acı hiçbir zaman ıskalamaz. Ama bu yüzden ona dayanma açısından pek seçeneğimiz yok. İstese de, istemesek de katlanmak zorundayız." Kısa saçlı kız şiddetle başını salladı. "Ama katlanmıyoruz! Yüz kişiden biri, bin kişiden biri sonuna kadar gidiyor, ta en sonuna kadar. Geri kalanlar ya mutluluk taklidi yapıyor, ya da

duyarsızlaşıyor. Acı çekiyoruz, ama yeterince değil. Bu yüzden de boş yere acı çekiyoruz."

"Ne yapmamız gerekiyor?" dedi Tirin, "yeterince acı çektiğimizden emin olmak için günde bir saat kafamızı duvarlara mı vuralım?" Bir başkası, "Bir acı mezhabi oluşturuyorsun," dedi. "Bir Odocu'nun amacı olumludur, olumsuz değil. Acı çekmek, tehlikeye karşı bedensel bir uyarı dışında, işlevsel değildir. Psikolojik ve toplumsal olarak yalnızca yok edicidir."

"Odo'yu acıya -kendisinin ve başkalarının acısına- olağan dışı bir duyarlılıktan başka ne harekete geçirdi ki?" diye karşılık verdi Bedap. "Ama karşılıklı yardım ilkesi tamamiyle acıyı önlemek için tasarlandı!"

Shevek uzun bacaklarını sarkıtmış, yüzü gergin, sessizce masanın üzerinde oturuyordu. "Birinin öldüğünü gördünüz mü hiç?" diye sordu diğerlerine. Birçoğu konutlarda ya da gönüllü hastane görevi sırasında görmüştü. Biri dışında hepsi belli zamanlarda ölümlerin gömülmesine yardım etmişlerdi. "Ben Güneydoğu'da kamptayken bir adam vardı- böyle bir şeyi ilk defa görmüştüm. Hava gemisinin motorunda bir bozukluk vardı, kalkarken çakılıp ateş aldı. Adamı çıkardıklarında tümüyle yanmıştı. İki saat kadar yaşadı. Kurtarılamazdı; o kadar uzun yaşaması için, o iki saat için hiçbir neden yoktu. Sahilden uyuşturucu ilaç getirmelerini bekliyorduk. Birkaç kızla beraber onun yanında kaldık, uçağı yükleyen ekipteydik. Hiç doktor yoktu. Orada kalıp onun yanında olmanın dışında hiçbir şey yapamıyordunuz. Şoka girmişti, ama çoğunlukla kendindeydi. Çok acı çekiyordu, özellikle ellerinden -bedeninin geri kalanının tümüyle yandığını bildiğini sanmıyorum, acının çoğunu ellerinde hissediyordu. Rahatlatmak için ona dokunamıyordunuz, dokunduğunuzda deri ve et elinizde kalıyordu, o da çığlığı basıyordu. Onun için hiçbir şey yapamıyordunuz. Yapılacak hiçbir şey yoktu. Belki orada olduğumuzun farkındaydı, bilmiyorum. Ona yararı olmadı. Onun için hiçbir şey yapamıyordunuz. O anda şunu anladım... Hiç kimse için hiçbir şey yapamayacağımızı... anlıyor musunuz... Birbirimizi kurtaramayız. Kendimizi de."

"Ne kalıyor geriye o zaman? Soyutlanma ve umutsuzluk mu? Kardeşliği yadıyorsun, Shevek!" diye haykırdı uzun boylu kız. "Hayır - hayır, yadımsıyorum. Gerçek kardeşlikten ne anladığımı söylemeye çalışıyorum. Gerçek kardeşlik- paylaşılan acıda başlıyor." (

"O halde nerede bitiyor?"

"Bilmiyorum. Henüz bilmiyorum."

Gökhan Demir

ZAVALLI DÜĞÜN

Neden sonra

Mükemmel boşluğa atlamak için cesur olduğunu sanabilirsin.

Hayatında bir günü sır gibi geçirebilirsin.

Bir gün hayatından geçip gidenleri hayatına hiç girmemiş gibi görmezden gelebilirsin.

Senin için artık hiç olduğunu anladığın insanın karşısında asıl hiç olan sen olabilirsin.

Aşkın içinden geçip hiç âşık olmamış gibi davranabilirsin.

Gün batımlarını kaçırıp günlerin içinde kaybolabilirsin.

Yollarda yürüyüp yolunu bilmeyebilirsin.

Bu zavallı düğünün içinden yamalı merdivenler yapıp çıkabilirsin.

Ömür boyu sürecektir gerçek yalnızlık bir yana ve anında sönüp bitecek haksızlık bir yana.

Eşyayının varlığına tutunuyoruz, yalnızlığı ve ayrılığı onda arıyoruz.

İnsanın varlığına tutunuyoruz eşyanın varlığından daha az.

Hiçbir şeyin senin olmadığını anlamıyorsun.

Saatlerin, günlerin, ayların, mevsimlerin geçişini tutabiliyor musun?

Gün doğumlarını, gün batımlarını tutabiliyor musun?

Diyelim tutun.

Peki ya ölümü?

Aynaya baktığında yoksun!

Hayatın kimin ve hayatın anlamı ne?

Cevap: Boşluğun Pina.

Not: Pina Asya'da bir kız çocuğu.

Rabia Gençer

74

Cansu Alan

Seran Demiral

URSULA K. LE GUIN: YAZARAK GEÇEN BİR YAŞAM

Kimi yazarlar yazmak için belli bir olgunluk evresine erişmek gerektiğini düşünür, yazarlığı deneyim sahibi olmakla ilişkilendirir. Çocuk yaşta yazmak ancak antrenmandır onlara göre. Yazmak için tetikte olur, öyküler biriktirerek yaşarlar ama o 'olgunluk' dedikleri ana erişmeden yazmış olsalar dahi, yazdıklarını paylaşmak için beklemeyi seçerler. Kimi yazarlarsa çocuk yaştan itibaren yazan, yazarlık büyümekten çekinmeyen, kendilerini yazıyla var edenlerdir. İlk defa 9 yaşındayken yazdığı öyküsünü yayınlamaya uğraşan Ursula K. Le Guin deneye yanla yazma yolunu seçenlerdendir. John Campbell'ın *Astounding* dergisi onu çocuk yaşta reddettiğinde üzülmek yerine "yetişkinlerin aldığı türden bir ret kağıdı" aldığına sevinir. Çünkü bu sadece başlangıçtır. "*Bildiğin şeyi. bizzat deneyimlediğin şeyi yaz*" türünden geleneksel tavsiyelere kulak asmadığı gibi aldığı nice ret cevabı da onu yıldırmayacaktır.

Çocukluğundan başlayıp son nefesine kadar yazan birisinin hayatından söz ederken "yazarlık geçen bir yaşam" ifadesini kullanmak, yaptığı işteki istikrarını açıklamak için anlamlı ve fakat yetersiz. Zira roman okumanın yaşama ihtimalimiz olmayan hayatları yaşamış gibi hissetmemizi sağlamasıyla güzel olduğu iddiasındaki Le Guin'in yazdığı bütün başka yaşam ihtimallerini düşündüğümüzde, eş zamanlı olarak pek çok hayatı deneyimlediğini iddia etmek abartılı olmaz. Okumayı öğrendiği günden itibaren kitapları elinden düşürmeyen ve kendini bileli beri uydurduğu öyküleri kendisine saklamak yerine daha çocuk yaşta anlatmayı seçen Le Guin için yazmak hiçbir zaman gelip geçici bir heves olmamıştır. Bu onun "her zaman yaptığı iş"tir.

LE GUIN'İN KAYNAKLARI: COĞRAFYA, AİLE, KÜLTÜR

Ütopyanın memleketi olur mu?

Le Guin 21 Ekim 1929 tarihinde Kaliforniya eyaletinde doğar, çocukluğu Berkeley kentinde geçer. Kendisini hakiki bir Batılı olarak tanımlar ancak Güneylidiğildir, en azından ruhunun Güneyli olmadığı söylenebilir. Memleketin neresi olduğuna verilecek cevap, doğulan yerden ziyade insanın yaşamını geçirmeyi seçtiği yerin

*İnsanlar
büyük uzaklıkları
aşamazlar,
ama fikirler
aşabilir.*

Ursula K. Le Guin

neresi olduğuyorsa şayet; Le Guin'in Kaliforniyalı değil Oregonlu olduğunu söylemek daha doğrudur. Peki bunun ne önemi olabilir? Doğduğu veya yaşadığı mekânı önemli kılan şey edebiyatının aldığı biçimlerdir kuşkusuz. Güneyli olmaması onun ütopya kurarken coğrafyayı yazarlığına nasıl dâhil ettiğinin göstergesidir: Çünkü Le Guin'e göre, Güney'de, yani onun deyişiyle her şeyin kolay olduğu bir yerde yaşamamanın cazibesi yoktur. Bir yandan güneyde, Kaliforniya gibi bir coğrafyada "ütopyanın içinde" yaşadığını kabul eder, genel itibarıyla ütopyadan anlaşılan buna yakındır neticede: Her şey basit, keyifli olmalı, insanın haz duygusuna hitap etmelidir.

Fakat Le Guin'in ütopyası böyle şekillenmez; Güney Denizi adalarını rahat, kolay bu yüzden iğrenç yerler olarak tanımlar söz gelimi. Onun ütopyaları her zaman yaşamsal zorluğu barındırır. Dünyalarını, gezegenlerini tasarlarken iklim koşullarının sertliği hakkında bilinçli bir tercihi yoktur aslında. Bununla birlikte *Karanlık Sol Eli*'nin görece eşitlikçi Kış gezegenindeki yahut *Mülksüzler*'in Anarres'teki ütöpik yaşam biçimi iklimsel ve coğrafi zorluklar içerisinde yükselir. Bu, tam da Le Guin'in hayat anlayışının bütüncüllüğüne, zorluklar olmazsa ütöpik bir evrenin varlığının anlamsızlığına, zaten ütopyanın olmayan o uzak yer olarak kalacağına duyulan düşüncüyü vurgulamaktadır. Yarattığı evrenleri tarihi ve coğrafyasıyla ele alırken karakterlerinin ekonomik, kültürel ve sosyal arka planlarını detaylıca tasarlayarak 'bilim kurgu' edebiyatının kaynaklarını köklü bir biçimde değiştirir. Özellikle kültürel farklılıklara değinmesinin köklerinde ise içinde yetiştiği aile bireyleri ve onlarla ilişkileri yatmaktadır.

ANTROPOLOG BİR BABA VE YAZAR BİR ANNE

Le Guin'in babası Alfred Kroeber önemli bir antropolog ve akademisyendir. Manhattan'da yetişen Kroeber üniversite eğitimini Columbia Üniversitesinde almıştır. 20. yy. antropoloji anlayışını derinden etkileyen, kültürel antropolojiyi merkeze alan yaklaşımı ortaya koyan Alman asıllı Franz Boas'ın öğrencisidir. Boas, geleneksel fizikî antropoloji ile kültürel etnografi ve linguistik bilimini bir araya getirecek bu alana yeni bir soluk kazandırmıştır; dolayısıyla öğrencisi Kroeber'in kültür, dil ve insanı merkeze alan bir antropoloji anlayışına sahip olması doğaldır. Denilebilir ki Kroeber, Amerika yerlilerini çalışmak yerine Amerika yerlileriyle birlikte çalışma yapma zihniyetini taşır ve bu yaklaşım onların yaşamlarına, aile ilişkilerine, evlerinin içine yansır. Ursula, Kroeber'in kendisinden genç olan öğrencisi Theodora ile evliliğinden doğmuştur. Baba Kroeber ile Ursula arasındaki yaş farkının görece fazla olması nedeniyle Ursula, babasının araştırma maceralarına tanıklık etme fırsatını kaçırmıştır.

Öte taraftan bütün bu antropolojik birikim ve saha araştırmaları Le Guin'in çocukluğunu besleyen, onun genç yaşta entelektüel bir kimliği inşa etmeye başlamasını sağlayan faktörlerin başında gelir. Ursula henüz küçük bir çocukken, ailesinin kurduğu dostlukların izleri okuduklarına ve yazdıklarına yansımak üzere filizlenmeye başlar. Alışageldik bir ev değildir onlarınki: göçmenler, yerliler, akademisyenlerle dolup taşan, hararetle tartışmaların yapıldığı, tarihten beslenen, 'kurgudan daha tuhaf' addedilecek türden gerçek insan anlatılarının yankılandığı bir yerdir.

Le Guin'in kendi tabiriyle herkesin sahip olamadığı bir "Papaga Amca"ya sahip olması onun büyük şansıdır. Güneybatı Amerika yerlisi Papagolardan olan Juan Dolores, evlerine sürekli girip çıkan yerlilerden birisidir ve Le Guin çocuk aklıyla bu insanın seneler boyunca uzak bir akrabası, hakikaten öz amcası sayılacak bir "Juan Amca" olduğunu sanmıştır. Akrabalık ve aile bağları üzerine düşünmesini sağlayanlar

ladıktan sonra Columbia Üniversitesini bitiren yazar, yüksek lisansını "Fransa ve İtalya'da Orta Çağ ve Rönesans Dönemi Edebiyatı" üzerine yapar. Fullbright bursuyla master içingittiği Paris'te tarihçi Charles A. Le Guin'le tanışmaları ise planlarını değiştirir. Evliliklerinin ardından sanki bir iş bölümü yaparlar, Charles akademia ders verirken Ursula yazarlıkla hayatını idame ettirmeyi deneyecektir. Kendisi akademinin dışında kalsa dahi, tıpkı aile evinde antropolojiden beslendiği gibi, evlenerek yarattıkları ailede eşinin tarihçiliğinden beslenir. Ursula'nın yaşamındaki bu kurgu dışı kaynaklar, bir yandan entelektüel kimliğini geliştirip kurgu dışı yazarlığına katkı sunarken bir yandan kurgusal yazının ve bilim kurguyu ele alma biçimini de şekillendirmiştir.

Le Guin'in yazarlığında belirgin motifler olarak gördüğümüz zaman, mekân ve ilişkiler aslında yaşamını ve yazarlığını bütünü kuran temalar olarak düşünülebilir. Savaş süreci deneyimi büyük ölçekte bir etki yaratmasa da çocuk Le Guin'in kişisel hayatını dönüştürmüştür mesela: Çocukluğunda ağabeylerinin savaşta katılmaları akabinde yalnız kalması yüzünü daha çok kitaplara, bir miktar coğrafyaya, doğaya dönmelerini sağlamış ve belki hayali karakterlere gereksinimini artıran bir etki yaratmıştır. Yaşamını geçirdiği toprak parçalarının ütopya kurmasındaki etkisi bir yana, aile arka planı onun kurduğu ilişkilere yansırken feminizm dalgaları arasında geçen ömrü başka türlü perspektiflerden bakmasını zorunlu kılmıştır.

İlerleyenselerinde üç çocuk ve dört torunsaibiolduğu evliliğinin de yazarlığına etkisi hayli fazladır. Özgürlük, sorumluluk, dayanışma ve sevgi gibi çok temel, insani temalar etrafında şekillenen edebiyatını düşündüğümüzde, hayatında bütün bu kavramların ne kadar derinlikli bir biçimde var olduklarının altını çizmek yerinde olacaktır. İlk anlatısından son nefesine kadar ilişkileri kurgusal evrenlerinin merkezine koymasının arkasında insanlar -cinsler, türler, varlıklar- arasındaki birbirine bağlı olma, birlikte güçlü, mutlu olma hâlinin yattığı söylenebilir. Yoldaşlık ve dayanışma çocukluğundan yaşlılığına hayatının merkezindedir bir bakıma: Çocukluğunun sevgi dolu bir evde, hoca ve öğrenci, yazar ve akademisyen, iki sevgili, her şeyi konuşup paylaşabilen iki dost olan anne babasıyla geçişinden sonra kendi evliliği de böyle olmuştur.

Charles Le Guin'in ona daima destek olduğundan, aralarındaki iş bölümünün yazarlığını kolaylaştırdığından her fırsatta bahseder. Hatta kadın ve erkeğin toplumsal rolleri düşünüldüğünde geleneksel kalıplara uygun bir hayat olmuştur onlarınki. Ursula çocukların bakımı ve ev içi işlerle ilgilenirken bahçe, tamir, dışarıda yapılabacaklar hususunda sorumluluk Charles'a düşer. Ancak bunun nedeni elbette ki cinsiyet rolleri değil, Ursula'nın yazmak için kendi mekânında olmaya duyduğu ihtiyaçtır. Zamansal olarak annelik ve yazarlığı bir arada yürütmek içinse, çocukların yaşlarına bağlı olarak önceleri biyolojik saatleri, ardından okul saatlerinden arta kalan zamana uygun düşecek şekilde günün veya gecenin farklı zaman dilimlerinde çalışmanın yolunu bulmuştur.

Yaşamındaki her şeyin merkezinde, yarattığı evrenler olan Le Guin, bütün bu evrenlerde özgürce dolaşmasının gerçek yaşamındaki yoldaşlığı, sevgisi ve iş bölümü sayesinde olduğunun ayırındadır. Doğaldır ki, deneyimi yazdıklarına yansıtmış, insani ilişkiler bilim kurgusal dünyaların dahi merkezinde konumlanmıştır. En nihayetinde edebiyat veya sanat insanı konu etmeyecek midir?

Uzaylı birirki insana dair bildiklerimiz çerçevesinde kurgulamanın kaçınılmaz olduğunun ayırında olan Ursula'nın bilim kurgu yaratımındaki sahiçilik herhâlde buradan ileri gelmektedir.

*Böyle bazı
talihli anlarda
tam uykuya dalarken
yaşamımın gerçek
merkezinin ne olduğunu
tüm kuşkların ötesinde
biliyorum,
geçmiş ve yitmiş,
ama yine de
sürekli olan o zaman,
süren an,
sıcaklığın yüreği.*

Ursula K. Le Guin

“YAŞAYAN EN BÜYÜK BİLİM KURGU YAZARI”

Le Guin şiiirden öyküye, çocuk edebiyatından kurgu dışı alana pek çok türde kalem oynatmış, fantastik roman serileri, kendine has evreninde geçen ‘döngüler’ tasarlamıştır ama en çok bilim kurgu türüyle ilişkilendirilir, kendisini kaybettiğimiz geçen seneye dek ise “yaşayan en büyük bilim kurgu yazarı” ifadesiyle anılırdı. ‘Bilim kurgu yazarı’ sıfatı her ne kadar onu belli bir sınıflandırmaya dâhil etmesi gereği sınırlandırıcı gözüксе de, aslında Le Guiniçin kullanılacak en yerinde ifadedir. Çünkü kendisinin belirttiği gibi romanları ancak ‘bilim kurgu’ türü altında sınıflandırılıp yazarlığı bu türe dâhil edildikten sonra önemsenir hâle gelmiştir.

Önemsenmeyen bir tür olan bilim kurgu edebiyatı sayesinde önemsenmek de ancak onun kadar özgün bir kalemin kaderidir herhâlde. Sadece ülkemizde değil dünyanın genelinde bilim kurgu ‘alternatif’ bir tür olarak görülürken geleneksel bilim kurgu okurunun büyük kısmı ‘ağır edebiyat’ eserlerinden uzak durmayı seçmektedir. Bilim kurguyu küçümseyen ‘entelektüel’ okur ise, ilginçtir ki sadece Le Guin eserlerinden ‘edebi haz’ duyduğunu iddia eder. Bilim kurgunun edebi bir tür olup olmadığı gibi yersiz bir tartışmaya asla yanaşmayan Le Guin, bir tutum olarak bilim kurgu okumamayı savunanların “ya cahil ya snop” olduklarını vurgulamaktan geri durmaz.

Bilim kurgudan kaçınanlar kadar geleneksel bilim kurguculuğun esaretinden kurtulamayanlarla da dalga geçer aslında. Ona göre, ‘uzay gemili-ışın kılıçlı’ hâliyle karikatürize edilen bilim kurgu sığ ve yavandır çünkü. Ana akım edebiyatta kendisine yer bulamayıp bilim kurgu sınıflandırmasıyla eserleri rahatça yayımlanmasına rağmen, geleneksel bilim kurguyla da örtüşmez yazdıkları. Nihayetinde insani olanı, ilişkileri ve duyguları, türler ve cinsiyetler arası karşılaşmaları merkeze alan, sınırlarda gezinen ve kavramların ötesini irdeleyen edebiyatı, tarihi, felsefeyi, sosyal bilimleri merkeze alan bilim kurgunun ‘alternatifi’ olarak görülür. Bugün hem bilim kurgu severlerin hem bilim kurgu okuru dışındaki okurun ilgisini çekmesi hâliyle olağandır; başka dünyaların olanaklarını genel edebiyat çerçevesine taşımasının ise bir o kadar değerli olduğu söylenebilir.

EVRENLER YARATMAK, BAĞLANTILAR KURMAK

Le Guin’in fantazy ve bilim kurgu yazarlığını ayrı ayrı ele alan yaklaşımlar vardır. Temel ayırım fantastik romanlarının birbirini takip eden kurgular olması bilim kurgu romanlarının ise yarattığı gezegenler sistemi içerisinde zaman zaman kesişmesi olarak vurgulanabilir. Kendisinin böyle bir ayırma ihtiyacı yoktur elbette, kimi yazılarında, yazdığı sırada romanlar arasındaki bağlantılar üzerine hiç düşünmediğini, bunları yazarken veya yazdıktan sonra keşfettiğini belirtir. Kitapların sırayla okunmasını da önemsemez, olayların geçtiği evreni sistematik bir biçimde üretmekten ve gezegenler arası bir birliği kurmaktan çok, dünyalar yaratmakla ilgilidir

1960’larda *Rocannon’un Dünyası* ile başlayan ‘Hain Döngüsü’ eserleri bilim kurgu evreninin odağını oluşturur. “Dünyaların Birliği”nin kuruluşu sonrasında ele alan bu ilk eserin ardından Kış’ı deneyimlediğimiz, 1966 tarihli *Sürgün Gezegeni* gelmektedir. Hugo ve Nebula ödüllü *Karanlığın Sol Eli* eserinde ise, androjen toplumuyla meşhur Kış gezegenine, gezegeni Dünyalar birliğine dâhil etmek isteyen Genly Ai’nin bakış açısında geri döneriz. Ekumen evreninde geçen eserlerin hemen hepsinde esas karakterin mekânsal ve içsel yolculuğunu eş zamanlı olarak anlatırken doğa ile kent arasında bir karışıklık, benlik ve öteki olma hâli, kendisine başka bir yerden bakma, gerçeklik ile ideolojiler arasındaki ayırım gibi temalar işlenmektedir.

Hayatı
mümkün kılan şey
sürekli, dayanılmaz
belirsizliktir;
yani bir sonra
ne olacağını
bilememek.
Ursula K. Le Guin

Camu Alan

Le Guin'in bilim kurgu ile fantazy arasında çok temel bir ayrım yapmayıp bilim kurguyu öncesinin temelinde yatan şey dünya yaratma içgüdüdür. Yaratığı dünyanın kendi içerisinde kuralları vardır elbette, tür olarak bilim kurgunun gereğini karşılarlar; Le Guin'in bakış açısıyla siyasallığı güçlü olanlar da fantastik dünya yaratımları da bilim kurguya dâhildir. *Mülksüzler* gibi siyasal bilim kurgularında olduğu kadar, *Yerdeniz* serisi gibi fantazy türüne dâhil edeceğimiz, büyü'nün işlendiği diyalarda geçen eserlerinde de, sınıfsal, sosyal ve siyasal muhayyilenin söz konusu olduğu söylenebilir. Kimi zamansa bedenler ve cinsiyet ilişkileri düzeyinde tasavvurların merkezde olduğunu görürüz, ki O, Werel, Yeowe gibi dünyalar, ırka ve cinsiyete dayalı eşitsizlikleri konu eden bilim kurgu öykülerinin geçtiği yerlerdir. Yazdıkları kimi zaman "masasında aylıklık ederken" kendisine gelen düşüncelerden şekillenirken kimi zaman son derece planlı olabilir. Mesela *Malafrena*'da gerçek bir şehir olan Portland'a anlatısını kurarken Orsinya'nın haritasındaki mesafeleri özellikle hesaplar, kurmaca içerisindeki her bir ayrıntının doğru ve tutarlı olmasını dikkate alır.

Bense ruhsal acıdan söz ediyorum! İnsanların yeteneklerinin, çalışmalarının, yaşamlarının boşa gittiğini görmelerinden. Akıllıların aptallara boyun eğmelerinden. Güçlülük ve cesaretin kıskançlık, güç hırsı ve değişme korkusu tarafından boğulduğunu görmelerinden. Değişme özgürlüktür, değişme yaşamdır. (...) Ama artık hiç bir şey değişmiyor! Toplumumuz hasta. Biliyorsun. Sen de onun hastalığını yaşıyorsun. Onun intihara sürükleyen hastalığını!

Ürsula K. Le Guin

EDEBİYATTAN ÖTEYE: SANATLAR ARASILIK

Le Guin'in yazdığı eserler, birbirine atıfta bulunup eklemlenir zaman zaman: İlgiselleştirmeye çalışırsak çizgisel değil döngüsel işleyen kurguların biri eksildiğinde yapısının bozulmadığını, çünkü hiçbirinin cetvelle çizilen köşeli yapılar değil, tamamıyla kendilerine özgü amorf formlara sahip varlıklar gibi yaratıldıklarını söylemek mümkündür. İlgiselleştirmek Le Guin'in çalışmalarının doğasında vardır bir bakıma, karakterlerini harekete geçirmek için bir "şey"e ihtiyaç duyduğunu söyler; bir nota veya resim olabilir bu: *Mülksüzler*'i harekete geçiren "kızak çeken iki insan" figürleri gibi tıpkı.

Le Guin çalışma biçimini anlatırken düşünür değil, sanatçı gibi çalıştığını, kelimeler yerine görsel imgelerden yola çıktığını belirtir. Kelimeleri dinleyerek seçer, karakterleri veya mekânları isimlendirirken de, yeni bir dil baştan kurarken de asıl üzerinde durduğu yazının müziğe nasıl dönüştüğünü göstermektir. Yazma eylemini müzik dinlemekle eş değer görmesi bu açıdan şaşırtıcı değildir. Kurgularında her şeyi detaylandırmak yerine karşılaşmalara yer vermesi, yeni hayatların ve olasılıkların keşfinin ancak bu doğallıkla mümkün olmasına benzer bir çalışma anlayışı olduğunu söyleyebiliriz hâliyle. Sanatlar arası bir disiplini vardır ve edebiyatı sanat olarak ele alıp bir sanatçı gibi çalışmakla kalmaz, aynı zamanda eserlerini diğer sanat türleriyle de ilişkilendirir. *Hep Yuvaya Dönmek* kitabı için besteler ve çizimler yapar, böylece yazdıkları dans, müzik ve tiyatro eserlerinin etrafını sarmalar ve Ürsula K. Le Guin'in sanatın her alanında, nesiller boyu yaşamaya devam edecek bir yaratıcı ve sanatçı olmalılığı güçlenir.

"Bu yazı, "Ürsula K. Le Guin: Başka Hayatlar Yaşamak" isimli kitabımdan yola çıkarak seçtiğim kısımların yeniden gözden geçirilmesiyle oluşturulmuştur. Söz konusu kitapta Le Guin yaşamının yanı sıra, eserleri ve işlediği ana temalar bağlamında değerlendirilmektedir.

"UZAYLI KOCAKARI" URSULA'NIN YAPMADAN YAPTIĞI

Kurmacanın en önemli isimlerinden biri olan Ursula K (roeber) Le Guin'in aramızdan ayrılmasının üzerinden bir yıl geçti. Bize farklı türlerde, pek çok farklı okur için çok başarılı ve etkili, irili ufaklı yapıt bıraktı. Ayrıca bize kendi hayatını ve görüşlerini açıkladığı sayısız deneme ve konuşma metni kaldı ondan. Fantastik kurgu, bilim kurgu, antropomittik kurgu, çocuklar ve gençlerin kurgu, feminist kurgu, realistik kurgu vs. türlerinde yazdığı için, bugünün herhangibir okurunun Ursula'yla yolunun kesişmemesi neredeyse imkânsız, dolayısıyla herkes için bir Ursula mutlaka var. Kimisi siyasi görüşlerini, kimisi kurguladığı/ uydurduğu diyarları, kimisi kedilerini, kimisi büyü/ büyüme gençlerini hayranlıkla karşılamıştır

Kadın sanatçılardan beklenen, başkalarını değil kendilerini feda etmeleridir. (...)

Ben kadın sanatçının cinselliğini eksiksiz yaşamasına konan bu yasağın yalnızca kadına değil, aynı zamanda sanata da zarar verdiğini söylüyorum.

Ursula K. Le Guin

1929'da bir antropolog ve bir psikolog/ yazarın çocuğu olarak başladığı hayatında her zaman aklı başında kalmış, kendisini ve takipçilerini dönüştürmekten hiç kaçınmamış, çocukluğundan "uzaylı kocakarılığına" (veya tüm okurlarının büyü-kanneliğine) mütemadiyen insanlığı eline alıp evirip çevirerek sorgulamıştır. Eğitim sürecinde Latin dillerinde uzmanlaşmış. Fransa'da akademik çalışmalarını sürdürmeye memleketi ABD'den II. Dünya Savaşı sonrası koşullarında yola çıkmışken yolda tanıştığı tarihçi Charles Le Guin'e aşık olmuş, hayatlarını birleştirmişler, birlikte üç çocuk yetiştirmişler. İlk önce Portland Üniversitesinin tarih kürsüsünün önemli isimlerinden olacak eşinin kariyerine odaklanmışlar. O dönemde, meşhur bir söyleşisinde belirttiği gibi, eşinin de desteğiyle ev işlerini ve çocuklarını büyütmeyi (ilk kızı 1947'de, son olarak oğlu 1964'te doğmuş) neredeyse bir iş gibi sürdürürken geceleri tüm evcil hayhuydan artakalan vakitlerinde yazarak (bir ikinci iş) kadınların pek o güne kadar boy göstermediği bilim kurgu alanında 1962'den itibaren öykülerini, 1966'dan itibaren de kitaplarını yayımlatmaya başlamış.

Dönem, Soğuk Savaş rekabetinde uzaya gitme yarışını içeren bir dönem. Robert A. Heinlein, Isaac Asimov, Frank Herbert türü uzay emperyalizmi romanları popüler. *Uzay Yolu* dizisi Amerikan televizyonlarında yayımlanmaya başlamış ve Enterprise (Atılğan) uzayı keşfetmek için yola çıkmış. Ayrıca 1950'lerin ortasında yayımlanan Tolkien'in *Yüzüklerin Efendisi*, fantastik kurguyu çeşitli ırkların ilişkileri ve çatışmaları üzerinden müthiş bir seyahat serüveni şeklinde ortaya koymuş. Bilim kurgu erkeklerin hâkim olduğu bir alanda erkeklerin fantezileri doğrultusunda dünyayı ele geçirme mücadeleleriyle doluyken bir kadın olarak önce kendisini kabul ettirmiş. Sonrasında etkisini arttırdıkça kadın fizyolojisini, bakış açısını, değerlerini yapıtlarına serpiştirerek ayrıca yıllar içinde gelişen feminist literatür ve haklarmücadelelerinden etkilenerek bu türü (ve fantastik kurguyu) dönüştürmeyi başarmış.

Burada iki yapıt öne çıkıyor: İlki 1968'de gün yüzü gören fantastik kurgusu, çocuk bir büyücü/cadı oğlanın (Harry Potter'a da esin veren) büyüme hikâyesini içeren, yıllar içinde eklenecek diğer kitaplarla fantastik edebiyatın en önemli yapıtları

ından biri hâline gelecek *Yerdeniz Büyücüsü*. Bugün "young adult/genç yetişkin" olarak bilinen yayın alanının öncüsü yapıtlardan olan bu seri, bana kalırsa Ursula K. Le Guin'in okurlara yaptığı en önemli (feminist) katkısıdır: Eril anlayışın ötesinde belki dişil denebilecek değerleri, açıkçası biraz da yazarın inandığı Taocu anlayışın "yapmadan yapmak", "boşluğun doldurulmadan değeri" gibi prensipleri doğrultusunda, okurlarına usulcacık vermesiyle, kitapları okuyarak yetişen her okuru daha iyi bir insan hâline getirmiş, ufkunu açmış, düşüncelerinin katılaşmadan kalmasını ve olaylar, tartışmalar ve karşılaşmalarla değişebilmesini, hayatı daha derin kapsamasını sağlamıştır. Hiçbir şeyin silah olarak kullanılmaması, bir edimin bedelinin olması ve bu bedelin bizzat kişi tarafından üstlenilmesi gibi erkeklerin asla anlamaz, kabul etmez gibi görüldüğü düsturları da masalsi bir yumuşaklıkta anlatan Ursula, sadece Ged'i değil, bizleri de büyütür. Bizzat feminizmin etkisiyle bu serinin dördüncü kitabı *Tehanu*'da, 1990 gibi geç bir tarihte, alttan alta değil, açıktan kadın hâlleri üzerine de yazmıştır.

İkincisi 1969'da yayımlanan *Karanlığın Sol Eli*: Ursula, belirgin bir cinsiyeti olmayan insanlarla dolu bir dünya kurgusuyla okurları ilk defa tanıştırdığı bu romanda, cinselliği kızsıma dönemlerinde yaşayan, diğer dönemlerde birbirlerini farklı cinsiyetlerde görmeyen, dolayısıyla bizim dünyamızda belaya dönüşmüş toplumsal cinsiyet (gender) kavramını oluşturmamış, belki de bundan dolayı hiç savaşı yapmamış ama yine de insanlığın tüm hırslarına sahip halkların arasında, dünya dışından gelmiş erkek bir elçinin yaşadıklarını ortaya koyar. Türkçede öznenin gizli olabildiği, sözcüklerin ve fiillerin cinsiyete göre çekilmediği düşünülünce ve bizim alışık olduğumuz gender'sızlık ifadelerinin İngilizce ve diğer Batı dillerinde olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, roman boyunca eril "he" kullanımına rağmen he'nin hamile kalması, hatta "bir kralın hamile kalması", çocuk doğurması, neredeyse menstrüel döngü gerginlikleriyle karmaşık tepkiler vermesi, nihayetinde roman geliştikçe dünya dışı ana kahramanımızın (belirtmek gerek ki bu yabancının gözlemlediği kadarıyla bu kurgusal toplumu tanıyoruz ve hem dişi hem eril, belki de erdişi olabilecek şahıslardan "he" diye bahsetmeyi o seçmiştir) bir "he"yle cinsel olmasa da yoldaşlık biçiminde aşk yaşaması okurlar açısından pek çok zihinsel sorgulamaya yol açmış, bilim kurgu tarihçesi açısından da *Karanlığın Sol Eli*'ni ilk feminist yapıt kılmıştır. Ursula Le Guin'in bu yapıtı o yıllarda günümüzün feminizmini de kapsayan kadınların koşullarını değiştirmek için örgütlü düşünmeye başlamasından da esinlenmiş ve sonrasında bilim kurguda açtığı yola hızla Doris Lessing, Margaret Atwood gibi aslında tür edebiyatı yapmayan kadın yazarlar da gelmiştir.

1970'ler başladığında popüler bilim kurgu ve fantastik kurgunun âdeta krallığı olarak beliren Ursula K. Le Guin, hayatının geri kalanında yazdığı öykülerin, şiirlerin, çocuk kitaplarının, romanların dışında bir de gittikçe artan oranda konuşmalarıyla, yazılarıyla, değerlendirmeleriyle bir bakıma meta-bilge bir uzaylı kocakarı hâline gelir, hem okurlar hem de yazarlar için. Biz dilimizde bu matrak büyükanne-nin bilgeliklerinden, (Metis'ten) *Kadınlar, Rüyaalar, Ejderhalar* seçkisindeki, ama ölümden sonra yoğunlaşan oranda yayımlanan, (İthaki'den) *Dünyanın Kıyısında Dans*, (Metis'ten) *Zihinde Bir Dalga*, (Hep Kitap'tan) *Dümeni Yaratıcılığa Kırmak ve Sözcüklerdir Bütün Derdim* gibi kitaplarına serpiştirilmiş yazılarını okuyarak yararlanıyoruz. Böylece hem kurgularken hem de kurgulamadan anlatırken (yazarın kendine özgü mantığıyla yorumladığı, geçen sene Metis'ten yayımlanan Lao Tzu'nun *Tao Te Ching* çevirisinin bize ipuçlarını verdiği "yapmadan yapma" düsturu doğrultusunda), bir bakıma feministim demesine gerek kalmadan feminizmi şekillendiren Ursula'nın hepimizi etkilemesi mümkün, yeter ki biz kendimizi onun tatlı diline bırakabilelim.

Sidal Yurt

EKHO HATIRLANMAK İSTEMİŞ

Yüreğe kök salan ruhlar var, her deniz kendi yıkıklığıyla göğün altında. Yansımalar nüksettikçe dalgalar hiddetle kayalara çarpıp nergisleri kıyıya bırakıyor. Bir sonbahar günü avuçlarımdan arasına almışım birini, kurumuş sandıkların içinde; her parçası dağılmış diğerinden ötekine. Solmuş, renklerini yansıtmış yüzüne. Yankılarına dokun, beni unut, nergis kokulu kayalarda beni hatırlamayayı unutma.

Birikenler ve özellikle seniniçin biriktirilenler, her biri başucumda affedilmeyi bekliyor. Seni yaşıtan gücündü; beni yaşıtan gücünden kaçışlarım, soluklanıp kendi gücümü arayışlarım. Duyumsuyorum geceyi uyandıran yakarışlarını, kaçmam mümkün değil. Geçmişini unutmak adına kapısını çaldığın her kalpte kendini bulduğunu sanırdın. Şimdi kime bu feryadın, savaştıklarına mı yoksa çabana yenik düştüğün her âna mı? Yalnızlığın aynada seninle konuştuğunda kapı arkasından dinlerdim. Çığıkların kulaklarımı kapatmama sebep olmadı, aksine biraz daha yaklaştırdım. Dışarıya akıt isterdim içini yangına çeviren ne varsa ve asla küllerini yadsıma. Beni yanına al, solgun yapraklara bırakma. Sen güçlü doğarsın, solmuş nergisin ruhunu ele geçirip renk cümbüşünde kendini yeniden yaratırsın. Acılarımdın, affedilmeyi beklerken tanrılaştırdığım ve bana bu denli canlı hisleri yaşatırken ölümlü hayatı anımsatandın uzun süre. Gidişini kabullendiğimde soğuktu, uzaktın, kar taneleri öldürdü nergisleri. Kilometrelerce ötede gök başka renge kuşanmışken seni anımsamak burada olduğunun kanıtı değil midir? Zaman zaman yağmurun fısıltısı, zihnimde sesine karıştığında bu yağmur ikimizi de ıslatmaz mı? Yorgun yüzüne dokunur hiçliğim, ben seni yine severim. Geleceğinde çatlağım, benden sızıp hayata karıştın. Bir nergis doğdu gözlerimden uzak; bir nergis onu kendime katacak parmak uçları bulamadığımda, yüreğimin kıyılarında can verdi. Güzeldi nergis, yakışmıştı sana.

Satırlarım son defa senin hatırına, hatırına...

*Beni yanına al,
solgun yapraklara
bırakma.*

Kübra Duman

EŞİK

Pablo Alboran - Quién

Kalbi donmuş bir adam ne yazabilir ki, ne sevebilir ki?

Kahrır okur, kasvet yazar. O siyah kazağı üzerinde görüyorum ya, ah! Kadifesi eskimış koltuğundan kalkıyorsun. Ayna, ayna, ayna... Üzerindeki tozlar üşengeçliğinden değil. Silliğine saçılmış salkım salkım gözyaşı karası. Yürüyüşünü değiştirmiş yaşadıkların. Heruzvun sana yükümüş gibi sallıyorsun kollarını.

Kadehini dolduracaksın. Şişe, sen, yarım...

Yine kalbinle kalbim arasındasın, sıkışmışsın. Böyleyken daha çok seviyorum seni. Savunmasızsın. Saklanacak delik ararken saptığın her çıkmaz benim.

Tek yudumda aramıza bir duvar daha örüyorsun. Eskiden ikimizi de sarhoş eden ne varsa şimdi o duvarların en büyük tuğlası

Suçlusun. Bunun yükü uzaklaştırıyor seni benden. Bırakalım, kalsın. Bunu unutmanın bir yolu yok. Karanlıkta yaşamayı birlikte öğreneceğiz. Aynı rüyada toprak altına girmeyi, günaha bulaşmış neyimiz varsa kızıl yağmurdan yıkamayı, öğreneceğiz

Yalvarırım atmaya çalışma beni aklından. Ne nefesinden ne de bakışlarından uzak tut. Tek kelime söyle. İkimizin bildiği, anlaşılmamızın tek dayanağı, söyle. Git-meme izin verme. Benim gücüm sensin. Yoksan hiçim. Silinip kaybolmamı bekleme. Bu sessizlik yasenin gözlerinden akıpgidecek ya da yarım bir soluğu derinden söküp alacak. Bu sebep olma, yükünü taşıyamayız.

Şimdi doğrul ve izin ver, ruhuna üflediğin her suç sırtından dökülecek birer birer. Senden kopup gidecek. Yine o âşık olduğum ruh olacaksın. Ben bırakırsam o duvarların arkasındaki kilitli sandık olacaksın. Dokunsam içi boş bir eşik, sesini dinlesem çığlık, içsem zehir...

*Aynı rüyada
toprak altına girmeyi,
günaha bulaşmış
neyimiz varsa
kızıl yağmurdan yıkamayı,
öğreneceğiz.*

KENDİLİĞİNDENLİK ŞARKISI

Zaman üzerine...

Yüzü, ruhu ve aklı birlikte olgunlaşan insanlar için zaman pek keyifli geçiyor olmalı. Yahut sadece yüzü olgunlaşanlar için.

Hesaplaşma üzerine...

Düşün şimdi, hepsi bir odada toplanmış. Oturmuşlar bir toplantı masasının etrafında yan yana, seni bekliyorlar. Sen de nihayet gelmişsin, geçmişsin karşlarına. Hepsinin gözü sende, pür dikkat dinliyorlar. Diyorsun ki, "Afedersiniz ama ben sizi hayatımdan iyi ki çıkarmışım. Oh bel!" Şimdi de açıyorsun pencereyi, açıyorsun kanatlarını, kuş gibi uçuşarak ayrılıyorsun o odadan. Bir düşünsene.

Yansımalar üzerine...

Harika bir film izledikten sonra veya bir kitabın tam ortasında, aynada kendinle karşılaşmak ne tuhaf. Başka biriyle doğrudan empati kurup bir başkasının hikâyesinde dolaştıktan sonra, içinde yaşadığın bedene yabancılaşmak, "Böyle bir şey vardı" demek kendi kendine. "Ben vardım."

Aşk üzerine...

İnsan nihayet buluyormuş kendine en benzeyeni.

İnanç üzerine...

İnançlar sözlüğünü çok seviyorum. Hemen hemen herkesin bir tane var. Uğur böceğinin şans getireceğine inanana, kendiliğinden uyanınca gününün güzel geçeceğine inananı, önüne kuru bir yaprak düşünce özlediği birini arayanla, gözü uzaklara dalınca "gelecek var" diye çay suyu koyanı çok seviyorum. Öyle inanıyor ki buna, aksinin olması zaten mümkün değil

Aşk üzerine...

İnsan nerede görse tanıyormuş evini.

İletişim üzerine...

Neden durmadan konuşuyoruz? Neden sürekli bir şeyler söyleme ihtiyacı duyuyoruz? Hem de bu kadar çok kelime ile. Bu kadar kelime arasından arayıp bulup nasıl en kırıncılarını seçebiliyoruz? Hiç konuşmadan, hiçbir şey söylemeden iletişim kurmaya çalışmak daha az kırıncı olmaz mıydı? Olmaz mı?

Şiir üzerine...

Ne zaman bir şiir yazmak gelse içimden, kalkıp kurabiye pişiriyorum.

Affetmek üzerine...

Eskiden birini affetmek için cezalandırmak gerektiğine inanırdım. Yanılmışım. Sonralarda affetmek için unutmak gerektiğine inanmaya başladım. Çok geçmeden anladım ki, bunda da yanılmışım. Şimdilerde affetmek için affetmeyi hiç düşünmemek gerektiğine inanıyorum.

Aşk üzerine yeniden...

Ağır ağır yürüyordum dar bir sokakta. Eskimiş, unutulmuş bir şarkı mırılda-
nıyordum. Küçücüktti sesim, ben bile zor duyuyordum. Sonra bir ses daha katıldı şarkıya, kanatlandı yüreğim. Sen orada, tam karşımda duruyordun. Kendiliğinden oldu her şey. Aynı şarkıya devam ettik kendiliğinden. Kendiliğinden tutuşt ellerimiz, öpüşlerimiz kendiliğinden. Bildiğimiz tüm şarkıları söyleyelim birbirimize diye suspus oldu gece kuşları. Uykuya daldı insanlar biz sarmaş dolaş yürüyelim diye. Nihayet bitti gece. Tüm dar sokaklar bitti. Bugüne kadar yazılmış bütün şarkılar. Güneşin doğuşu gibi, biz de kendi şarkımızı doğurduk seninle o gün, kendiliğinden.

Güneşin doğuşu gibi,
biz de kendi
şarkımızı doğurduk
seninle o gün,
kendiliğinden.

Birliktelik üzerine...

Bugünlerde durmadan birliktelik kavramını düşünüyorum. Okuduğum her şey buraya varıyor. Girdiğim her kapı buraya çıkıyor. Attığım her adımı bana bunu tekrar tekrar hatırlatıyor. Birliktelik, yani yaşamda bir arada olmak. Uyum. Kaynaşmak. Tüm insanlarla değil, tüm canlılarla, yaşamla kaynaşmak. Havaya karışan ekmek kokusu gibi dağılmak hayatın içine, oradan ciğerlere dolup taşmak, her nefesle dönüşüp tekrar karışmak havaya. Tekrar ve tekrar. Dokunmak.

Nasıl ki her birimiz ayrı kokulara sahibiz, nasıl ki ayrı parmak izlerine, ayrı nefeslere sahibiz. Nasıl ki her birimiz ayrı bilinçlere sahibiz, ayrı bedenlerin içinde, nasıl ki her birimiz yegâneyiz... Bunların hepsini çok iyi öğrendik elbette. Biricimiz, özeli, pek kıymetliyiz ama nasıl, neden yaşamla uyum içinde değiliz? Bize hayatı böyle öğretmedikleri için, birkaç harika kelime ile bize bunu çocuk yaşımızda anlatmadıkları için, muhteşem isimlerimizin anlamından önce bir karıncayıyenin veya bir maydanozun yaşam üzerindeki öneminden bahsetmedikleri için çok kırılıyorum.

Tabağındaki kuzunun iliğini sıyıran adam, köşede duran kediyi restorandan dışarı attırıp "onları bu hayatta istemiyorum" diye homurdandığında, ona, yaşamak için önce yaşamın kendisine saygı duyması gerektiğini, dilerse karanlık bir odada kanepe kemirerek bu söylediğimi deneyimleyebileceğini anlatamadığım için çok kırılıyorum.

Yaşam üzerine...

Bir varmış, bir yokmuş.

Uçsuz bucaksız evrendeki küçük bir çakıl taşı gezegeninde, kırk milyondan fazla canlı türü yaşamış. Türlerden yalnızca biri olan insan, bu bilgiyle ne yapacağına hemen karar vermiş ve hiç vakit kaybetmeden bu gezegendeki ömrünün bir deniz süngerinden, bir parazitten, bir kara kaplumbağasından, bir papağandan, bir ıhlamur ağacından, hatta bir plastik bardaktan daha kısa olduğunu bile bile, kendini en üstün, en akıllı, en güçlü canlı ilan etmiş. Bu zavallı tür, öyle kendini beğenmiş ki, yaşama hakkının yalnızca kendinde olduğunu, yaşadığı süre boyunca her şeyi yapmaya hakkı olduğunu, yaptığı herşeydede haklı olduğunu savunup durmuş. Tüm toprakları kendinin sanmış. Toprakların üzerinde yaşayan tüm canlıları kendinin sanmış. Topraktan çıkan her şeyi, yaşamın kendisine hediye olarak sunduğuna öyle inanmış, öyle inanmış ki, hayatta kalmak kaygısını tatminsiz bir zevke dönüştürüp topraktan çıkan her şeyi yemeye çalışmış. Yalnızca kendine ve kendinden doğana tapınmış bu tür. Durmadan çoğalmış, çoğalmış, tüm gezegene yayılmış. Özgüvenini, arsızlığını, saygısızlığını yaymış tüm gezene. Ve nihayetinde öyle saldırganlaşmış ki diğer canlılardan hırsını alamayıp kendi türünü de yok etmeye başlamış. Yakmış, yıkmış. Ezmiş, bozmuş. Dövmüş, öldürmüştü. Ta ki kendini yok edene kadar.

Yaşam üzerine...

Yavrucuğum, bu çemberin içi dışı bir. Neden hâlâ bunu görmüyorsun?

Gülizar Eldemir

GÜN BATIMINDA

Bilinmez bir dilin sorularıyla hazırlanmış
bir sınav gibi uzanıyor önümdelahay
Ruhum dile geliyor çocukça bir lisanla;
Anlamıyor dilinden ne bir insan ne de coğrafya
Yaşamı öğreniyorum sonra dizimde kanayan yaralarla
Takvimlerin zamanı ileri almasıyla daha da büyüyorlar.
Küçükken düşlerimi de kanatlarındaki
uçurtmalarım tellere takıyor,
Bilyelerim bir bir avucumdan kayıyor,
En sevdiğim çiçek bile yalan kokuyor,
Hüzün gücünü bende deniyor
Soğukve şehirler arası otobüs yolculuklarında
Ne varsa bavlumda geçmişimden hatıra
Geleceğin kıvrımlarında alev alıyor.
Yalnızlığı öğreniyorum kalabalık ortasında
Veonca lisan arasında, susmayı konuşuyorum.
Yasak duygulara hudut çiziliyor kalbin darasında
Miladının sonrasında bir yaşam ikiye bölünüyor.
Kaderden gemiler yapıp yüzdürdüm Gediz'in sularında
Yargsız infazlara yol aldı bütün iyi niyetlerim,
tütün kokan ovalarda
Yüzüstü uzanmış gençliğim boydanboya,
yoktan bir sevdâ uğruna,
Bir yaşamı anlamlı kılan ne varsa
Ve hayat her şeye rağmen ne kadar güzel de olsa;
Ölümü özletiyorlar anne, yaşam boy verirken bedenimde
Oysa sevinçlerimi biriktirdim ben umutların filizinde
Payıma düşen hüznü, uzanmış geçmiştegeleceğe...
Bunca acıyı kutsal kılan duyguları olmalı insanın
Yarayı suyla saranbir gülümseme, soğuk da olsa
Geceleri uzatanggökyüzüdeğil biliyorumanne,
Duvarlar aydınlığa gölge, penceresiz hücrelerde
Kimsesiz bir mayıs ikindisinde
Beni doğulu olmakla suçluyorlar anne;
Güneş de suçuma ortakdeğil mi öyleyse?
Birgün o da doğmayı unutursa ne olur söylesene?

GÜZ KURUNTULARI

Bir defa daha başlıyor sonu uzun ve
tükenmez kalemle yazılmış hayat
İnceliğinin bir tebessümü olacaktır ki
-ama böyle güzel

ama şöyle kısıvrak yakalanmış,
kaç yavrudan teselli bulmuş esaret
Eski İstanbul'u özleyorum yaşıp yetmediği halde

o sarsılmaz bey oğullarını,
yüceler yücesi yalı kavaklarını
sütçü tenekelerinde bozulmuş beyazlık
ve hâlâ umutsuzlukla geziniyor taraskonda

Ahaliye dert anlatmakla geçti ömrümün çoğu
-beni kimse tanımaz, görmez, duymaz
bir günahkâr paçavradır ruhum,

dikilmeye çalışsa yüksüğü deler iğnesi-
En iyisini kılarırsın, boynum ince amenna
fakat sen de biliyorsun, kalpsiyah olmalıydıtanrım

Fesleğen kokularına bulanmış bir yalnızlar şehrindeyim
Hemen şu köşede konçertolarıyla birkaç Anadolu çalgısı
ve pek bir yanık geliyor oyun havalarının mendilleri

Elim cebimde güzel hatıralar arıyor
-lakin bulmaya çalıştıklarımız
şu görünmezlik sargılarıla

özlem sıvasıyla beş betonarme arkasında-
Yoksayağmurun uğultusu bir şeyler mi anlatıyor?

Biz -fesleğen kokularına bulanmış
bir yalnızlar şehrindeyim
sonbahar geçti bu sokaktan -sen geçmedin

Yarım yamalak taş ocakları sıcaklığında böyle zaman
uzun uzadıya düşleyince aziz petrusu
-ki elinde anahtarla resmedilmemiş miydi yıllardır

ruhani evrenin sayısız kamberiyle beraber?-
Eşek hoşaftan anlamaz fakat karpuzun tadını iyi bilir

Bıraktığın ne güzel dünyalar var
-kûf satan dükkanlar şöylesine
acımasız duygu katilleri,
ya siz rönesanstan bu yana aklı bir kenara itmiş
maneviyatı bebelerin emziklerinde saklılar-
halimize 'üzülmüyor musunuz?

Pazar yerinde gezinirken cuma ayının mart günü
sekiz yerinden delinmiş poşetlerle
kumsal taşıyor bir karadeniz kadını
Karanlığı rüsvalara saklı sarnıçların dibinde
kuyusuz semtlerin suya aç olduğu vakit
gözlerini açtığında gün doğuyorsa yavrucuğum,
güneş çocuğun olmalı

-bunun başka bir açıklaması yok-

Yahut ay ışığına bulaşmasın ellerimiz,
geceyse geceyi bilelim
Elbisen gardiyan hükmünde vücuduna
hapsolmasın göğüslerin ve
boynun özgürlüğe düşkün iken
(Hem ne demişti şu kadın

"öperken konuşacak kadar seviyorsan,
ölürken susmasını bileceksin")

-sonra anneannem kalbime patik ördüişte,
elimde üryan taşlarıyla
kaç sapan doldurdum bilinmez-
Perdelerin rüzgâr ile raksına eşlik eden saçların
şu eski zamanlardan bir sanat müziği ritmiyle
-dünyaları misket yaptım, yıldızlar meskenimdir
küçük yaşımın yosun tutmuş kolları,
burnuma sahil kokusu çalınır-
Rivayet eder ise eteklerin,
bilinmedik sevdaların kıyısından
her değdiğinde yenidendüşerimanamın rahmine
senin bakışlarında çocukluğum gizli

KİMİN DÜŞÜ BU?

"Fantastik" Fransızcadan dilimize geçmiş bir sıfat. Kelime kökünün izini sürünce Eski Yunancaya çıkıyor yol. Görüntü anlamına gelen phantasia'ya -ikos eki eklenmiş; görüntüsel, gerçek olmayan, düş ürünü anlamına ulaşılmış. Şunu merak ediyorum: Kimin kurduğu düş veya kimin kabul ettiği gerçek? Acaba bundan çok, çok yıllar önce, ampul veya telefon örneğin, icat edilene kadar gerçek sayılmış mıydı yoksa çok zeki kimselerin kurduğu bir hayalden öteye geçememiş miydi kendini çok zeki zanneden diğer kimselerin gözünde? Bir beyin cerrahı ameliyathanede daracık, çetrefilli, ince işçiliği ömre bedel bir şaheserdeki minicik bir sorunu düzeltmek için salisellerle yarışıyor ve başarıyor. "Aslında beyindeki bir hasarı açıp düzeltebiliriz," diye düşündüğünde bu gerçek miydi, düş mü? Bir 'gerçek olmayan'dan söz edeceksek eğer, şüphesiz insan bedeni en uygun örnek olur. Sadece yumruğumuz kadar bir organ tüm bedeni, günde ortalama 100.000 kez atarak, kan pompalayarak ayakta tutuyor. Işığı, göz ve beyin birlikte yaptığı ince ve kusursuz bir iş birliğinin sonunda mavi, yeşil gibi bir renk olarak algılıyoruz ve envaieşit renk mevcut. Beyin, kalp ve diğer organlar. Kan. Düşünme yetisi. Uzuvarlar. Bir hastalık. Onunla kendiliğinden savaşma stratejisi olan bu gerçeküstü zekâ. Hangi aklın gerçeğine sığıyor bu? Sence sen ne olduğunun, nasıl bir şey olduğunun farkında mısın? Yoksa kim olduğuna veya olmak istediğine mi endeksli algn? Binbir çeşit hayvanla dolu bu coğrafya. Bir biçimde doğal yaşamda hayatta kalma içgüdüleri olan farklı türler. İnanılmaz incelikle işleyen bir düzen. Hepsi tek tip, siyah beyaz olabilecekken neden bunca kusursuz şekilde, tonda bitki ve çiçek? Tek bir kar tanesine tüm ilgini ona vererek yakından baktın mı hiç? Ah o gecenin karanlığında tepede masal anlatan yıldızlar! Ya gezegenler? Samanyolu... Bana düşündükçe aklımı yitiriyordum gibi hissettiren bu düşüğim kurdu?

Tüm kalbimle çok hayalperest ve her şeye güçlü yeten birinin kurduğu bir düşün kahramanları olduğumuza inanıyorum. Her şey nasıl detaylıca düşünülmüş. Parmak izine bak. Kadının erkek seviyor. Sonragünün birinde: Sürpriz! Bir susam tanesi düşüyor rahme. Eli kolu, kafası boynu oluşuyor. İnsan oluyor, çıkıyor anne karnından. Dünyaya bir çift göz daha

açılıyor. Fantastik ha? Gözünü kapat. Gözünü kapadığında hâlâ bir şeyler görebiliyor olman ilginç değil mi? Hayal et. Mucitleri ve icatlarının akıllarına ilk geldiği anı hayal et. Neleri engel olarak tanımlıyor-sun? Gözden geçir. 15 yaşındaki Ann Makosinski'nin evinde elektrik olmaması vücut ısıyla çalışan feneri icat ederek genç mucit unvanını almasına vesile olmuş, biliyor musun? Neyi yapamayacağını sana söyleyen birileri ve kafanın içindeki ses her zaman orada olacak. Sen yapabildiklerine bak. Hızla giderken tümsekler çıkacak yoluna. Küçükken o tümseklerin üzerinden geçerken araba hopladığında nasıl gülerdin? Hatırla. Yine kıkırdı. Bir şey yaratmaya çalışıyorsan eğer, bunu öldürmek zorunda hisset kendini. Sanki tüm insanlık senin o şeyi yaratmanı bekliyormuş gibi. Tüm hücrelerinle bunun için uğraş. Kimse çıkmaktaslarını zorlamasaydı ateş bulunmayacaktı, her şey daha geç olacaktı. Mezopotamyalılar ilk engelde pes etseleldi tekerleği başkası yapacaktı. Hadi o kadar uzağagitmeyelim. Yazın dışarıdan eve veya kapalı bir alana girdiğinde yüzünüze çarpan soğukla klimayı bulan adama da mı hiç teşekkür etmedin? Fantastik masalları, filmleri en keyifli hâle getirip seyrimize sunan Walt Disney ne demiş? "*Peşlerinden gidecek cesaretiniz varsa, bütün hayalleriniz gerçek olabilir.*" En azından senin için iyi olanları doğru zamanda gerçekten seni bulur. Eğer olma zamanı gelmediyse de avucunda sıkıştırıp boğmanın bir anlamı yok. Gevşet parmaklarını. Bırak havaya karışsın. Değişsin, dönüşsün. Sana iyi gelecek olan olsun, rüzgâra binsin, öyle geri dönsün. Aşk gibi. Aşk bu dünyada insanın başına gelebilecek en fantastik şeylerden biri değil mi? Göz göze gelince şeffağlaştığını hissetmek, gülüşünü gördüğünde kemiklerinin kuma dönmesi... Kulağa pek de gerçekçi gelmiyor gibi. Aşka, sevgiye değdi mi insanın kalbi, madde olan bedeni yere dökülür. Saf özü, ruhu kalır geriye. Ne demek istediğimi anlayan birileri olduğunu, onlar için bunun neredeyse gözle görülür bir 'gerçek' olduğunu biliyorum. Deli saçması olduğunu iddia edebilecek olanlar, henüz en büyük iyileştiriciyle, sevgiyle yolları kesişmemiş olanlardır. Tarih boyunca kiminin gerçeği kiminin düşü oldu, öyle de olacak, endişelenme. Hayat olduğuhâliyle fantastikten öte, sen tam da bu hâlinde çılgn bir tasarımsın!

Çok sevdiğim başucu kitabının yalnızca hemcinslerime yöneltilen bir kısmını ben kadın, erkek, genç, yetişkin ayırt etmeden, hepimiz için buraya bırakıyorum:
"Daha fazlasını hayal et. / Daha fazlasını iste. / Daha çok mücadele et.
Ve kuşku duyduğun zamanlarda unutma: Sen haklısın."

BİR DURMA HÜNERİ: KÖPRÜLER

Tarih ve coğrafyanın uysal nöbetçileridir köprüler. Övgüye değer onların sadakati. Duruşları görkemli. Tepeden bakar gibi görünseler de taraf tutmazlar Mevlevi dedesi gibi. Dosta da düşmana da yol verirler geçmeye. Bir durma hüneri olsalar da.

Devinime tepkidir bir bakıma köprüler. Bir vakur hâldir hâlleri. Engel tanımazlar. Bir araya gelmez denilen yakaları birleştirir, geçilmez denilen yollardan geçirir, olmaz denileni oldururlar. Birleştirirler, buluştururlar, kavuştururlar. Ayırırlar da. Ondandır aşkın diyalektiğini doğrular gibidir köprüler.

Suya ayaklarını sokup kendini seyreden Narkissos'tur köprü. Kolları bağlı Odysseus da diyebiliriz ona. Bir Evliya Çelebi mitidir aynı zamanda. Uçmak isteyen kaplumbağa masalı. İrmağı atlamaya çalışırken donmuş at veya gerilmiş bir kurbağa. Yere düşmüş gökkuşağı. İki kıyının göbek bağı. Alımlı gerdanlığı kentlerin. Göz üstünde kaş. Açılmış kol da olur – sarmaya.

Köprü sözcüğünde köpükten gelme bir yumuşaklık, bir ağırbaşlılık var gibi. Bir bilgelik, dinginlik. Serinlik verir gibi insana, dindirir gibi. Bir hoyratlığı da yok değil. Bir hırçınlığı, serseriliği. Bir inadı sürdürme tavrı. Taştan sertliği yanında bir delişmen haşarılığı. Bir ikircikli oluş – ikilemler metaforu o.

Hep bir öte var köprü için. Hep bir karşı kıyı. Hep bir varılmaz yan. Bir arada kalmışlık hep. Ne orası ne burası. Boşlukta asılı kalmanın çapaklı dili. Bir kimsesizlik söylencesi. Ait olamama – ne yana dönse bir kök bulamama. Yol yorgunu, düş kırğını – taştan da olsa bir yanılla hep sallantılı.

Suya hasreti söyler köprüler durmadan. Dinmez bir tutkudur onlarınki – varılmaz bir arzu. Su yayar tenini köprünün yatağına. Sevişmenin uğultusu akar aralarından. Bir tel gerilir de gerilir. Erir köprü suyun şehvetli sesinden. Köprünün hayalidir suyun etinde köpüren. Elleri dir sanki sonsuzca gezine n üstünde. Ürperir su, kıvrınır Dolanır orayı burayı da hece leymek yine köprünün h arını.

Köprüler, sokak çocuklarıdır yeryüzünün. En yalnızları. .. İntiharı en çok düşünüp en az intihar edenleri. .. Hem buluşma yeridir onlar hem intihar yeri. Suya tapıp taş kesilmiştir çoğu. Aşklarındandır dilsizlikleri. Aşklarındandır şelale olma istekleri. Taşın boğulma korkusudur köprünün büyüttüğü. Taşın susuzluğudur köprüyü su üstüne çeken. Kendilerine kilitlidir hikâyeleri. Aşk da çoğu kez köprüden suya düşer: gözü kördür çünkü.

Köprü barıştıran kentleri tozlarıyla, atıklarıyla. Ayaklanmış düşler oturur köprü altlarında. Karanlığın çöküntüsü oralardadır. Çocuk sesleri de akar köprü altlarından, büyük kent denizinde yok olmaya. Kör, sağır sanılır ama köprü tanığıdır olup bitenin. Kirinde, irinin de. Suçu da bilir, suçlu sayılanı bildiği kadar. Uyuşturulanı, kusulanı, öteleneni, itileni sararsarmalar.

Evrenin göksel katında oturur köprüler. Hayal dünyamızın masal köprüleri. .. Gönlünde padişahın kızına taht kuran Keloğlan'ın, beyaz atlı şehzade bekleyen yoksul kızın fantezi köprüleri. .. Uçanhalılarlayüce dağların aşıldığı, kanatlıatların bulutlar üstünde dört nala koştuğu düşlem köprüleri. .. Bir köprünün ayaklanıp yürüyebilme ihtimali gibi. Tüm haksızlıkların üstüne – dirence! Bir köprünün çekip gitme bıçkınlığı! Canınatak etmişliği, yeter demişliği!

Bir varmış bir yokmuşluğu yaşam köprüsünün. Doğumla ölüm arasında. Gece ve gündüz arasında. Kimi, bir kısa mesafe koşucusu gibi hızlıca geçiriverir köprüyü.

Taşın

boğulma korkusudur
köprünün büyüttüğü.

Taşın susuzluğudur
köprüyü su üstüne çeken.
Kendilerine kilitlidir
hikâyeleri.

Eren Caner Polat

Kimi de ağır ağır, salına salına, yürüye sürüne yıllarca sürdürür yolculuğunu. Sanki sihirlidir, uzar da uzar köprü. Gidilen arpa boyu bir yol, geçilense serçe parmak kalınlığında bir akarsu üstündeki bir karış köprüdür aslında.

Tarihtir zamanın köprüsü. Bir ucu geçmiş, bir ucu gelecek. Dünle yarının köprüsüdür şimdiki zaman. Rüzgâr, zaman köprüsü üzerinden aşar okyanusları. Zaman köprüsü üzerinden atlar güneş her gün. Eski-nin küçük dereler, çaylar üzerine kurulan asma köprü-leri, dünün ırmaklar üzerindeki kemerli taş köprüleri bugünün boğazlar üzerindeki çelik halatlı köprülerine dönüştü. Üzerlerinde aynı anda, iki farklı yöne yüz-lerce aracın ilerlediği... O günlerden bugünlere köprü-lerin altından çok sular aktı

Seslerin, sözlerin, bakışların, dokunuşların sahiçiliğine kurulmuyor artık iletişim köprüleri. Yüz yüze ilişkiler pek az. Uzun uzadıya yazılan mektup-lar da yok. Sosyal medyada bir iki yarım cümle, bir-kaç donuk görüntü, belki bir fotoğrafın arabı... Bir bebeğin güllüçükleriyle annenin bakışları arasındadır oysa mutluluk köprüsü. Torununun minik elini kavra-yan elinde bir dedenin... Sarı sıcak bir sevgi köprüsü kurar sevgilinin saçına uzanan el. En uzun köprüler-dir bakış köprüleri, öpüş köprüleri. Sesin sese değ-diği yerde kurulur umudun ince köprüsü. Bir gövde-nin diğerini sardığı yerde uzanır hazzın köprüsü. Terin tere karıştığı yerde... Yapımı en zor, yıkımı en kolay köprülerden bir diğeri de dostluk köprüsüdür. Çoğu zaman ilk çatışmada köprüleri atar iki taraf. Özlemin kırık köprüsü kalır geriye.

Yeryüzünün sisleridir yine de köprüler. Gon-dolların şarkısına eşlik eden Venedik köprüleri, Paris'in alımlı köprüleri. Balkanların Doğu ve Batı'yı birleştiren barışçıl köprüleri: Mostar Köprüsü, Drina Köprüsü, Vardar Köprüsü. Tuna'yı, Sein'i, Thames'i süsleyenler. Güzelim Tower Köprüsü... Golden Gate, Brooklyn, Ponte Vecchio, Puente Nuevo, Rialto, Coro-nado, Langkawi Sky, Erasmus, Charles Köprüsü, Chen-gyang, Helix, Khajoo veya Boğaziçi Köprüsü... 55 km ile dünyanın en uzun köprüsü Akashi Kaikyo, iki değil de üç şehri birbirine bağlıyor Çin'de. Elbette Galata Köprüsü, Adana'nın Taş Köprü'sü, Edirne'nin Uzun Köprü'sü, Batman çayı üzerindeki trajik bir aşka konu olan Malabadi Köprüsü, Hasan'ın mahpusluğunu, has-retini anlatan Drama Köprüsü...

Türkülerden şiirlere, roman ve hikâyelere, ede-biyattan sinemaya, resme nice sanat yapıtında ölüml-

süzleşmiş kimi köprüler. La Fontaine'in "İki Keçi" masalındaki birbirlerine yol vermeyerek kavgaya tutu-şan iki inatçı keçinin trajik sonunu hazırlayan coşkun bir dere üstündeki köprüsü. Dede Korkut'taki geçen-lerden otuz üç akçe, geçmeyenlerden döve döve kırk akçe harç alan Deli Dumrul'un bir kuru çayın üstüne yaptırdığı köprüsü. Ayşe Kulin'in *Köprü* adlı romanı ve romandan uyarlanan dizi. Ken Burns'un *Brooklyn Köprüsü* belgeseli.. Şerif Gören'in hararetle izlemenizi önerdiğim *Köprü* adlı önemli filmi.

Ivo Andrić, *Drina Köprüsü* adlı romanında bir dönem Osmanlı İmparatorluğu'nun birer eyaleti olan Bosna-Hersek ile Sırbistan sınırındaki bir kasabada Drina ırmağı üzerine kurulu Drina Köprüsü'nü kişileş-tirir. Yüzyıllarca Doğu ile Batı arasındaki geçişi, tica-ret ve kültür alışverişini sağlamıştır bu köprü. Andrić, işgal, isyan, savaşlar ve Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü gibi tarihsel olayların, kolera salgını ve su bas-kınları gibi toplumsal, doğal olayların yanı sıra isteme-diği bir gençle evlendirileceği için kendini bu köprü-den ırmağa atarak intihar eden Boşnak kızı Fato'nun acıklı öyküsünü de anlatır. "Jepa Köprüsü" adlı öykü-sünde ise, tarihsel akışı Jepa ırmağı ile simgelerken, köprü de sele, doğaya karşı insanın direnişini simge-ler. İnsanları ve ulusları birbirlerine yaklaştırmaya ça-basına karşın köprü hep yalnızdır, ne çevresiyle bütünle-şebilir ne de çevresi onunla kaynaşabilir.

Cahit Külebi'nin "Galata Köprüsü" ve "Cebeci Köprüsü" adlı şiirleri de ilginçtir. 15. yüzyıl halk şair-lerinden Kaygusuz Abdal'ın "Şathiye"sindeki Erge-ne'nin köprüsü de... Yine de köprü, ilk olarak Apol-linaire'in "Mirabeau Köprüsü" şiirini anımsatır bana. Cemal Süreya'nın çevirisiyle.

*"Seine akıyor Mirabeau Köprüsü'nün altından
Ve şu bizim aşkımız
Olur mu durasın şimdi anımsamadan
Sevincin geldiğini ancak acının ardından*

*Çalsana saat insene ey gece
Günler geçiyor bense hep aynı yerde*

*Yüz yüze duralım böyle elin elimde kalsın
Ve aksın dursun
Sonsuz bakışlar dalgalar yorgun argın
Köprüsü altından kollarımızın*

*Çalsana saat insene ey gece
Günler geçiyor bense hep aynı yerde..."*

İKİ YAKALI DERTLER II

Varlığının esareti

yapış yapış üzerimde
yok sayılamayacak gürlükte saçların
ve uzun ince parmakların.

Çiğirimin ortasında leş kargaları şakıyor.

-ZavallıPrometheus bak şu hâline!

Çatlamış dudaklarımı titreyen tüm dualar takip eder.

Şahlanan bir acım var

tam göğsümün üstünde raks eder.

Günebakan çiçekleri,

toprak altı gülüşmeler.

Ölenle ölünmüyor diyor televizyonda

ruhunu kavanozda saklıyormodern dervişler.

Susmadım.

Ama sıra bana da geldi.

Mühür dökülmüş her yalan

er geç gün yüzüne çıktı

Çıktı da kimsenin ağzını bıçak açmadı.

Gençlik dediğin bir yanılsama

kara komedi bir filmdi, bitti.

Yalnızlık boylu boyunca uzanmış iki kişilik bir yataktır.

Bunu en iyievin kedileri biliyor.

Alkış duyduğum,

sevdaya kandım,

gül isem açtım,

ağaç isem kök saldım.

-Bazı ölüleri toprak bile kabul etmiyor!

Ben öleli üzerimden dört mevsim geçmiş

taş dökmüş gözlerim,

karalar bağlamış kalbim.

-Ah Elektra zaman sanahep iyi davranıyor.

Doğmuş olmanın hüznünü taşıyor sırtında Sisifos.

Eğlencesi olmuş bazılarının amahâlâ kayaya sarılıyor.

Derdini bilip de demeyenleri itmişler öte yana

avaz avaz bağırانları sarmışlar ipek tüyden bir masala.

Masallar duyarız

masallarakanarız

sevdiklerimize geceleri masallaranlatırız.

-Masalları, büyük adamlar yazar!

ORADAKİ

Analog bir makineydi. Eski, hatta belki "antika" bile sayılabilir. Pürüzsüz, net ve her şeyi olması gerektiği gibi gösterdiğinden onu kullanmakta ısrarcıydı babası. Ona göre oynanmamalıydı hiçbir fotoğraf üzerinde. El değilmemeli; silmeler, eklemeler, süslemeler yapılmamalıydı. Olduğu gibi kalmalıydı anlar. Bu yüzden inatla dijitalle geçmeyişi. Gururla ve sık sık "Eski dinazorlardan bir ben kaldım," deyişi.

Bir dinazorun omurgası gibi duruyordu ip. Üzerinde takılı fotoğraflara dokundukça sallanıyordu. Fotoğraflardan birini hızlıca çekse kopacaktı sanki ip, dağılacaktı omurga. Yavaşça açtı mandalı ve aldı ipten asılı duran o fotoğrafı

Sandalyeyi çekti ve oturdu. Gözlerini kırpma-
dan baktı fotoğrafa. Kırpkılcıklarını kırpmamak için ver-
diği mücadele yormuştu gözlerini. Kanlı gözlerin-
den lavlar püskürdü. Fotoğraftaki yüzü kapladı. Lavın
altındaöylece duruyordubabasının kaşı, gözü, burnu...
Yüzündenakıyordu lavlar, burun deliklerinden fışkırı-
yordu kayalar, böğürüyordu dağ. Oda siyah ve kırmızı-
ydı ve sıcak ve kül kokulu. Akıyordu lavlar, fışkı-
rılıyordu kayalar, böğürtüyordu dağ. Sadece yüzü değil,
artık fotoğrafın tamamı lavla kaplıydı. Usulca bıraktı
fotoğrafı masaya. Önce kolları aktı sandalyeden. Sonra
omzundan kayan başı aktı göğsüne doğru. Ardından
ağız, burnu, gözleri aktı bacaklarından aşağıya. Oda
lavla doldu. Sıcak, çok sıcaktı içerisi ve havasız. Kalktı.
Bedeninden akan lavlara basa basa dolaştı odanın
içinde. Sonra fotoğrafa yaklaştı yeniden ve oturdu san-
dalyeye. Oradaydı işte. Az evvel gözlerinden fışkıran
lavların altında, o ıslaklığın içinde öylece duruyordu
babasının yüzü. Kabarmıştı biraz elbette ama oradaydı
işte. Fotoğrafı sallarsa zarar vereceğini düşündü. Usul
usul üfledi. Bir fosilin üzerindeki kumu üfler gibi.
Altındakine zarar vermekten korkarcasına. Babası-
nın yüzü silinirse, dağılırsa kaygısıyla u-s-u-l u-s-u-l
üfledi

İtalya'da çekmişti bu fotoğrafı. Fotoğrafta babası-
nın arkasındaki koca Vezüv usul usul tütiyordu. Elindeki sigaranın dumanı sarmıştı sanki dağın başını. Yahut dağın dumanı tütiyordu sigarasında. "Benim
analog makinemle çek," derken ateşini Vezüv'den alan
sigara kokulu dumanlar çıkıyordu babasının ağzın-
dan. Gözünü kapadı, açtı sigara dumanı kapladı zih-
nini. Bulanıklaştı.

Masanın üzerindeki fotoğraf makinesini alıp
sıkıca sarılırken "Fotoğraf dediğin gözden kayboluşa bir
meydan okuma aslında," diye düşündü. Gözünü kapadı,
açtı. Makinenin sıcaklığı kapladı zihnini. Gözü masa-
nın üzerindeki küllüğe takıldı. Odadaki ağır kokunun
nedeni bu olmalıydı. İçi, kimisi yarıda söndürülmüş,
kimisi sonuna kadar içilmiş, paketin içinde kırıldı-
ğından olsa gerek hiç yakılmamış, başı bir yerde göv-
desi bir yerde duran izmaritlerle doluydu. Olduğu
gibi duruyorlardı. Orada, masanın üzerinde, küllüğün
içinde, küllerin arasında.

Masanın üzerinde duran film banyosu tankına
çarptı sonra gözü. Küllüğün hemen yanında duru-
yordu. Uzandı ve görüntüsü bir urneyi andıran tankı,
iki eliyle birden sıkıca tuttu. Elleri tankı istemsiz bir
biçimde yukarı doğru kaldırıırken bedeni de yükseldi
sandalyeden. Göz hizasında tuttuğu tankın kapağını
yavaş hareketlerle çevirdi. Açtı, baktı içinin karanlı-
ğında bekleyen spirale. Bir urnenin içindeki küllere
bakar gibi. Dokunursa, onu oradan çıkarırsa o beyaz
spirale sarılmış filmin yanacağını biliyordu. Pompei'deki
kalıntılarla dolu olmalıydı o film. Çünkü ipten
asılı duran fotoğrafların arasında onlar yoktu, o kalıp-
tan bedenleri henüz tab edememişti demek ki babası.

Ne kadar irkilmişti Pompei'de, dağın insana
ettiğini görünce. Kalıptan bedenler sessiz ve hüznü
bir şekilde yatıyordu. Üzerlerinde tarihin külleriyle.
İnsan şeklindeki boşluklar.. Boşlukla var olmak..
Zaman içinde boşluklar yaratarak şekillerini koru-
yan ve üzerlerine dökülen çimentoyla kalıbı çıkarılan
insanları görmek, ürkütmüştü onu.

Oturdu sandalyeye, elindeki banyo tankından,
onun içindekinden gözünü bir dakika ayırmadan. İki
ayağını bastırdı yere sıkıca ve hızlıca döndürdü san-
dalyeyi saat yönünün tersine. Sandalye dönüyor,
urneye benzeyen tankın içindeki şerit dönüyordu.
Dünya dönüyordu. Birkaç gün öncesine kadar dönü-
yordu dünya. Sonra durdu. Durdu...

"Durun, durun, koymayın onu oraya!" diye bağır-
mıştı babası mezaraya yerleştirilirken. İçindeki Vezüv
püskürmüştü babasının üzerine toprak atılırken.
Bedeninden akan sıcak küller ve döküntülerin altında
kalmıştı babası. Onu son gördüğü biçimiyle kalmaya-
caktı. Biliyordu... Zaman içinde vücudunda boşluklar
oluşacaktı. Babası zaman içinde boşluğuyla var ola-
caktı. Biliyordu.. Soğuyana kadar aktı içindeki lav-
lar, sızdı u-s-u-l u-s-u-l aşağıya, babasının üzerine.
Gözünü açtı, kapadı. Pompei'deki kalıptan bedenler
kapladı zihnini.

Üşüdüğünü hissetti. Yerdeki lavlar soğumuştü.
Sandalyeden kalktı, banyo tankını masanın üzerine
koydu ve kapağını sıkıca kapadı. Odanın yanan kır-
mızı ışığını kapadı, kapıyı açtı ve dışarı çıktı. Kapının
aralığından içerinin karanlığına baktı. Masanın üze-
rindeki küllüğün kokusu kapı aralığından sızdı.

Evin içinde ağır bir koku vardı. Salona doğru
yöneli. Annesi camın kenarındaki kanepede oturmuş,
dışarıyı seyrediyordu. O da oturdu yanına. Birlikte
yola asfalt döken işçileri seyretiltiler.

MELODRAM

Kasvetli bir melodramdı bu,
Provası aylar süren.

Heyecanı bol,
Seyircisi çok.
İlk perde,
Alkışlar...

Sonra mı?

Aynı suretler, değişmiş duygular,
Hedonik adaptasyona uğrayan duygu durum.
En nihayetinde beklenen son bu,
doğal seleksiyon hâli...

Denedim;

Gördüğümü görmesini diledim,
Gördüğüme kördü,
Sözlerime sağır,
Çabalarım dilsiz...

Direndim;

"Yüreğine ektiğin günah tohumlarından kurtulup
toprağını nadasa bırak,
Bırak ki verimli tohumlara gebe kalsın," dedim;
Dinlemedi.

Direndim:

"Ucu kırılmış kalemle yazılan senaryo tutmaz," dedim,
"Değiştir o kalemi."

Dinlemedi.

Ve son nefesimle,

"Keşmekeş bir gece vakti bu,
Adımların sarhoş, pusulan bozuk, dur," dedim.
Gitti!

Yüreği günah ateşinin esaretinde
Elindeyeni senaryosu ile sekel yollara
Gitti!

Uçurumundan düşmüş buldular nice sonra,
Bırakmadığı o sayfalar saçılarak
parçalanmış bedeninin üzerini örtmüş.
Bağlandığı o umudunkefeni olacağını göremedi
Perde kapanır...

KIRMIZI GÖL

Bir karşılaşma yüzlerce düşünce baloncuna ve binlerce duygu parçacığına sebep olabiliyor, bilirsin. İşte oradaydın, capcanlı, tümüyle gerçek. Hiç var olmamışım gibi akıyordu zamanın şişeden kadehine. Yalnızca art arda gelen dakikalar, günler ve aylardan oluşan boşluğunu hayat değil "zaman" olarak tanımlamak en doğrusu gibi geliyor bana, öylece izlemeye karar verdiğin bir kum saati... Ben boşlukta dans eden bir gölge, sessiz.

Ama oradaydım işte, hiç var olmamış olsaydım ne kolay olurdu değil mi? Görüyorsun ya oradaydım, capcanlı, tümüyle gerçek. "Mış" gibi davranamayacağım için üzgünüm, çünkü hepsini yaşadım, hepsini gördüm, çoğunu anladım, kimini yazdım, kimini kendime sakladım.

Şimdi bu yapacağım şey, hiçbir zaman kirletmeyeceğime söz verdiğim içimin bahar temizliği, yeniden açacak tomurcukları, tekrar tekrar doğacak güneşi, gerisin geri dönen göçmen kuşları penceremden izleme mevsimine hazırlık sevinci. Kafanı kaldır ve izle:

Kime neyi anlattırsan anlat, istediğin filmi izle, karakter seç kendine, istediğin şarkıyı bağıra bağıra söyle aynı sessizlikte, istediğin kadına bakarken beni gör, beni öv, beni söv... Aklanamayacaksın.

Tek bir göz yaşı ol akma, yutulma. Sızla dur, buluruklaştıır görüşü. Yalanların gibi yaşa, yalanların gibi öl. Yapayalnızlığımın en büyük sebebi, en büyük laneti, en uzak dostu; kendi ellerime sarılıp uyuyorum bu gece. Düşlerimi yakıyorum, perdeyi kapatıyorum bir daha rüya görmemek üzere. Kendimi kanatıp zehri akıtıyorum, kırmızı bir gölün ortasında uzanıyorum; kıyısız, balıksız, sandalsız. Bir sigara yakıyorum, dumansız. Bir bulut oluyorum, yağışsız.

Hiçbir harfim değmedi kimseye, yer çekimine yenilip gitti tüm kelimelerim. Görünmezlik bunun ismi, iyi bilirim.

KÖŞESİZ KÖŞE: GERÇEK DIŞI(ND) BİR GERÇEKLİK: AŞK

Yılın o zamanı yine geldi. Hangi zamanı mı? Her tarafın kırmızı kalp şeklindeki balonlarla çevreleneceği zamanı... Hani birçok insanın kendini hediye almak zorunluluğunda hissedeceği zamanı... Evet evet, 14 Şubat Sevgililer Günü'nün olduğu Şubat ayı geldi. Kimileri için mutlaka kutlanması gereken, kimileri için yalnızlığından dolayılızın barındırdan ve kimileri için de sıradan bir gün olmaktan öteye geçmeyen o gün... Ama bence etrafa asılan kırmızı balonlardan da büyük bir balon.

Hazır kapak bilim kurgu ve fantezinin usta yazarı Ursula K. Le Guin'ken, bilim kurgu sinema dünyasındaki büyük aşklarından bahsedeyim istedim. Gerçeklikten uzak diyarlar olsa da aşk her yerde aşk işte. Bazen bir robotun veya uzaylının aşkı bile içimize işleyebiliyor. Belki içlerinde henüz izlemedikleriniz vardır ve 14 Şubat'ı kendinize film günü ilan etmek istersiniz, belli mi olur?

Claire & Henry

İlk olarak 2003 yılında Audrey Niffenegger'in yazdığı kitap olarak hayatımıza giren *Time Traveler's Wife*, 2009'da film hâline geldi ve çok sevildi. Birçoğumuzun hayali olan zamanda yolculuk, bir çiftin hayatında nelere sebep oluyor bu filmde görüyoruz.

Jake Sully & Neytiri

2009 yılının en çok ses getiren filmlerinden biri kesinlikle *Avatar*'dı. Aday olduğu 128 ödülünden 86'sını kazandı ki bunlardan 3 tanesi de Oscar'dı. Pandora'da vuku bulan aşk ise epey konuşuldu.

Katniss & Peeta

Hunger Games serisinin çılgınlığı kadar Katniss ve Peeta arasındaki bağ ve aşk da çok sevildi. Bir yandan hayatta kalmaya çalışıp bir yandan da birbirlerini korumaya çalışmaları, filmin ana konularından biriydi.

Joel & Clementine

Bir dönem hakkında çok konuşulan, birçok kişinin tekrar tekrar izlediği filmlerden biridir *Eternal Sunshine of the Spotless Mind*. Filmin ana konusu zaten aşk. Joel ve Clementine arasında geçen bu aşk, filmin sonunda insanın kendine ve çevresindekilere "Peki sen n'apardın?" sorusunu sormasına neden oluyor. Uyaram; göz yaşına sebebiyet verebilir.

Neo & Trinity

Bilim kurgu dünyasının en başarılı serilerden biri hiç şüphesiz ki *Matrix*. Hakkında kitaplar yazılan, belgeseller çekilen bir mevzu *Matrix* mevzusu. İşin felsefesi bir yana dursun, Neo & Trinity aşkını iliklerinize kadar hissetmemeniz de imkansız. Sırasıyla *The Matrix* (1999), *The Matrix Reloaded* (2003) ve *The Matrix Revolutions* (2003) mutlaka izlenmeli.

Susan & Michael

Bilim kurgu filmlerinde salgın, deprem, ama o ama bu sebeple dünyanın yerle bir olması en çok işlenen konulardandır. *Perfect Sense* filminde de yine benzer bir konu işleniyor ve bir salgından ötürü duyularını yitiren çiftin aşkı konu ediliyor. Bazı duyular olmadan aşk neye benziyor bu filmde görüyoruz.

Princess Leia & Han Solo - Anakin & Padme

Sinema dünyasının klasiklerinden olan *Star Wars*'un en çok konuşulan yanlarından biri olmasa da ana damarlarından biri Princess Leia & Han Solo ve Anakin & Padme aşklarıydı. Aşk olmadan bilim kurgu bile olmuyor tabii. Eğer kendinize bir *Star Wars* günü ilan edecekseniz, 22 saat 30 dakikanızı buna ayırmamız gerekiyor. Serinin ilk filmi 1977'de çıkmış olsa da izlemeniz gereken sıralama tamamen farklı. O da bir Google uzagınızda.

Ömer Faruk Yaman

BİNALAR VE HÜZÜNLÜ IŞIKLAR

Bir, iki, üç, dört...

Sayılar birbirinin üzerine inşa ediliyordu, varoluşsal temelin üzerine zamanla birlikte katlar çıkılıyordu.

Beş, altı, yedi... İnsan yükseliyordu. Sekiz, dokuz, on...

Güneşin doğup battığı her günde mevcudiyeti kuvvetlenen insanların arasında, birgün yok olacağının bilincinde veya bilinçsizliğinde olarak yükseliyordu hem de.

On bir, on iki, on üç...

Büyümenin kramplarını hissediyordu, ruhunda birtakım sancılar baş gösteriyordu ama yine de yükseliyordu. On dört, on beş, on altı, on yedi. Tıpkı binalar gibi, gökdelenler gibi. Çok küçükken, yaşıam beş bile değiken insanları binalarla özdeşleştirmiştim, kısacık boyumla yetişkinlerin arasında gezinirken kendimi sokak aralarında gezinir gibi hissetmişim. Bu yüzden her insanın bir bina olduğu düşüncesi çocukluğumda filizlenen, ben büyüdükçe de gelişen bir metaforu. Mesela ilkokul yıllarımda dimağıma eklenen kroki sözcüğünü, hayatımdaki binaların krokisini çizmek için kullanıyor olmamı, büyümenin bir getirisi olarak değerlendiriyordum ancak bu durumun sadece büyümekle alakalı olmadığının da farkındaydım. Kaynağı biraz da zihniyapımıngaripliğine gözlerimdi. Çünkü uzunca bir süredenberi etrafa gerçekte sahip olduğum gözlerle değil, zihnimin gözleriyle bakıyordum. Bu sebeple hiçbir şeyi olduğu gibi görmüyordum; gerçek boyutlar, şekiller, renkler çiziliyordu gözlerime.

Babamı, elli katlı bir bina olarak görüyordum. Yaşının adamı olduğu açıkça beliliydi çünkü ne beşinci ne de otuzuncu katında ışık yanıyordu, sadece şu anda yaşadığıkattan huzurlu birışık etrafa doğru saçılıyordu. Ancak anneme baktığımdagördüğüm daha farklı ve hüzünlü bir durumdu. Kırk altı yaşında olmasına rağmen hâlâ yedinci katında ışık yanıyordu, yaşayamadığı çocukluğun temsiliydi o ışık ve hiçbir zaman sönmeyecekti. Yedi yaşındayken yaşayamadıklarını sonraki yaşlarında bulmaya çalışsa da aynı çocuksuluğu, heyecanı ve duyguyu bulamayışıyla hırpalanacaktı. Bütün ömrü tek bir zaman diliminde yaşayamadıklarını aramakla geçecekti. Çünkü insan daima yaşayamadıklarının peşine düşen bir varlıktı, eksikliklerinin çetelesini tutardı.

Binalarla özdeşleştirdiğim insanların temellerinde ve o temellerin üzerine çıkılan katlarda oluşan eksiklik onların sarsılmasına ve çok kısa sürede çökmesine neden oluyordu. Onlar bir sonraki yaşlarına yaşayamamışlıklarının pişmanlığıyla ulaşıyor, bir önceki katlarında yanan hüzünlü ışıklar bırakıyorlardı. Belki de hayatımdaki binaların krokisini çizdiğim kâğıtta silinmelerin ve kaybolmaların geçlaması bu yüzden. Uyandığım her yeni günde bir bina kaybolmuş oluyordu. Geçenlerde çok sevdiğim bir arkadaşımın binası kaybolmuştu. Bugün de annemin binası... Çökmüştü, yıkılmıştı; kaybolmuştu, silinmişti. O, hüzünlü ışıkla birlikte gitmişti.

Masanın üzerindeki beyaz kâğıda çizdiğim krokiye bakarken gördüğüm boşluklar çoğalmaya başlamış, benim binamın etrafını yalnızlık sarmaya başlamıştı. Uzun zamandır başka binalarda yanan hüzünlü ışıklar, benim on yedinci katımda da yanmaya başlamıştı. Ve bu ışık öylesine güçlüydü ki diğer bütün yaşlarımı kör bir karanlığa boyuyordu. Bu karanlığa dayanamayıp kendimi on yedinci kattan aşağı doğru bırakıyordum. Çökiyordum, yıkılıyordum, siliniyordum, kayboluyordum. Ancak diğer binaların aksine benim kayboluşum kastlıydı; yaşayamadıklarımın pişmanlığından değil de yaşamak istemeyişimdendi.

*Çünkü insan
daima
yaşayamadıklarının
peşine düşen bir varlıktı,
eksikliklerinin
çetelesini tutardı.*

LANET

Sevin üç gün önce öldü. Yine. Gece yarısı bir caddede karşıdan karşıya geçerken araba çarpmış. Ambulans falan gelene kadar çoktan düştüğü yerde ölmüş. Vuran kişi diyor ki: "Abi vallahi birden çıktı karşıma." Mobese kayıtlarını gördüm, kaza falan değil basbayağı intihar etmiş. Sokak lambasının altında dakikalarca beklemiş, sonra da hızla gelen bir Hyundai'nin önüne atlamış. Ucuz prodüksiyon bir cansız manken gibiyönce havalanıyor, birkaç takla atıp caddenin ortasına düşüyor görüntülerde

Sevin'in ilk ölüşü değil bu ama en acıısı olduğu kesin. Daha önce iki kez ilaç aldı, bir seferinde balkondan atladı, hatta bileklerini kestiği de oldu. Ama bir başkasını alet etmemiştii ölümüne şimdiye kadar. Sevin ölünce ne yapıyor, nereye gidiyor ve dahası nasıl dönüyor bilmiyorum. Sadece birkaç gün sonra çıkıp geliyor öylece. Çıkıp gelen Sevin mi onu da bilmiyorum. Tek bildiğim ikimizin de lanetli olduğu. Abuk sabuk bir döngünün içine hapsolmuş gibiyiz. O, Azrail'ini kolunda gezdirirken ben de arkasında çantasını taşıyorum.

Bir keresinde, bütün bunlar olmadan önce, bana bir hikâye anlatmıştı. Mutluktan ölen bir kadınlailgiliydi. Birbirine âşık genç bir çift Avrupa seyahatine çıkıyor. Viyana veya Paris olabilir tam hatırlamıyorum, onlara büyüleyici gelen bir şehirde gece el ele dolaşıyorlar. Kadın sanattan hoşlanıyor –galiba Viyana'ydı– sergiler, müzeler, konserler derken bir bara giriyorlar. Küçük ama sıcak bir ortam. Bir orkestra caz çalıyor. Az sonra içeri neşeli bir grup giriyor. Karşılalmalarından orada tanındıkları anlaşılıyor. Ortada büyük bir masa kuruyorlar ve bizim kumrular da dâhil bütün müşteriler bu masanın etrafında toplanıyor. Kaliteli şarap eşliğindeki sohbet ilerledikçe oradaki herkesin sanatla ilgili olduğu ortaya çıkıyor. Tiyatrocular, müzisyenler, yazarlar ve ressamlardan oluşan bir topluluk. Kadın orada olmaktan müthiş keyif alıyor, sanki tüm hayatını o gece o bara gelmek için yaşamış gibi hissediyor. Gece boyunca sohbet gitgide koyulaşır ve orkestra geç saatlere kadar çalmaya devam ediyor. Mutluluktan, kadının içinden şarkı söylemek geliyor. Masadakilerin alkışları ve yüreklendirmeleriyle kalkıyor, sevdiği bir şarkıyı söylemeye başlıyor. Bir yandan da sessizce o anın hiç bitmemesini diliyor. Ve dileği gerçekleşiyor. O an ve o şarkı hiç bitmiyor. Orkestra sürekli melodiyi yineliyor, kadın şarkıyı yeniden, yeniden ve yeniden söylüyor. Bir süre sonra, alkölün de etkisiyle anksiyeteye tutuluyor, başı dönmeye başlıyor. Sanatçıların ve sevgilisinin kahkahaları sınırlarını bozuyor. Bacakları titriyor, vücudu geriliyor ve sonunda olduğu yere yığılıp kalıyor. Yüzünde bir gülümsemeyle oracıkta ölüyor. Olaya tanık olanlar son anlarında çok mutlu olduğuna yeminler ediyorlar. Sevin bu hikâyeyi anlattığında, "Ölecek kadar mutsuz olmayı anlayabiliyorum ama mutluluktan ölmek nasıl olur hayal edemiyorum," demişti. Galiba Sevin'in gerçekleştirmeye çalıştığı son dileği bu. Fakat ne yazık ki ölümcül mutluluğu ararken mutsuzluğunun kurbanı oluyor her seferinde. Bu lanet nasıl işliyor? Azrail'le anlaşma mı yaptı, ruhunu şeytana mı sattı artık bilmiyorum; her nasılsa boyladığı çukurun dibinden kalkıp sapasağlam eve dönüyor. Sürekli intihar eden birinden beklenmeyecek bir azimle tekrar tekrar dirilip yasıma musallat oluyor. Bedeninde en ufak bir çizik dahi olmadan, gözleri ılıdayarak giriyor içeri. Evde şarkılar söyleyerek geziniyor. Yeniden doğmuş gibi coşkulu oluyor. Çıkıp dolaşmak istiyor sonra vazgeçip evde kalalım, sevişelim diyor. Bense kendimi ne kadar zorlasam olmuyor, ona dokunamıyorum. Benim için o sadece bir hayalet.

Abuk sabuk bir döngünün içine hapsolmuş gibiyiz. O, Azrail'ini kolunda gezdirirken ben de arkasında çantasını taşıyorum.

Sonraki günlerde o yaşama sevinci, o coşku birden sönüyor. Gözleri boş bakmaya başlıyor. Adımları yavaşlıyor. Sözleşmesi dolmuş kiracı gibi ruhu bedeninden taşınıyor. İşte o zaman, mutluluktan ölemeyeceğini anlayan müstakbel merhume karım, bir arayış içine giriyor. Onu en kestirmeden öteki tarafa götürececek yollar bulmaya çalışıyor. Buluyor da. Hakkını yemeyeyim, daha beni hiç hastanelerde falan uğraştırmadı. Bu işte gerçekten çok iyi. Bense olan bitene seyirci kalmakla, bir şeyler yapmak arasında gidip geliyorum. Benim için bu süreç hep zor, hiç kolaylaşmıyor. Ne yaparsam yapayım, mutluluğu bile ölmek için isteyen birine engel olamayacağımı biliyorum. Sevin'in her gidişinin ardından bana ortalığı toplamak kalıyor. Önce cansız bedenini kimseye fark ettirmeden götürüp bir yere gömüyorum. Sonra da evi temizliyorum, ona ait eşyaları yerlerine koyuyorum, kıyafetlerini yıkayıp ütülüyorum. Markete gidiyorum, sevdiği ne varsa alıp buzdolabını dolduruyorum. Yemek yapıyorum sonra ve beklemeye başlıyorum. Bazen üç, bilemedin beş gün sonra, aynı şu an olduğu gibi, kapıda beliriyor. "Sana bir şans daha verdim, hadi beni mutlu et," der gibi bakıyor, "Olanları unuttum, yeniden başlayabilirim," der gibi sarılıyor, "Bak her şeye rağmen yanındayım, bunu mahvetme bir daha," der gibi öpüyor beni.

Ne var ki o mutlu edilemez. Onun doymak bilmeyen isteklerini karşılamak sadece mutsuzluğunu besliyor o kadar. Benim lanetim bu işte. Mutlu olmayan birinin kurbanıyım. Yine de uğraştım. Denedim. Her ölümden dönüşünde onu içeri aldım. Hiç kapıyı açmazlık etmedim. Her zaman olduğu gibi o ne isterse onu yaptım. O ise her seferinde gitmeyi tercih etti. Belki de bu resimdeki yanlış benimdir. Belki de denklemden beni çıkarsanız eşitlik sağlanır. Belki de onun hayatında bir eksik yoktur ben fazla geliyorumdur. Bunu öğrenmenin tek yolu Sevin'in hayatından çıkmak. Onu ölümden sonra terk etmek. Hortlağı kapıda bırakmak. Sevin şimdi kapıyı yumrukluyor. Bağırıyor, sabırsız değil. Aksine sakın, ağır ve tutuk hareket ediyor. Eminim yüzünü de kapıya dayamıştır. Onunla konuşmak istiyorum. "Olanlar benim suçum değil, her şey senin şımarıklığının eseri," demek istiyorum ama Frankenstein'le konuşmak işe yarar mı bilmiyorum. Ne diyecek yani, "Ha tamam o zaman, rahatsız ettim kusura bakma ben mezarıma döneyim," mi?

Kapıya yaklaşıyorum onun olduğunu tahmin ettiğim yere alnımı dayıyorum.

"Neden o arabanın önüne atladın?"

"Neden bahsettiğini bilmiyorum."

"Neden gelip duruyorsun, senin huzur içinde uyuyor olman gerekirdi!"

"Kapıyı aç."

Arkamı dönüp salona gidiyorum. Sevin kapıya vurmaya devam ediyor. Duymamak için televizyonu son ses açıyorum. Mutfaktan bira alıp koltuğa oturuyorum. Uzun süre boş boş ekrana bakıyorum. Bir süre sonra sızmışım. Uyandığımda hava kararır, üşümüşüm. Geç olmuş olmalı. Televizyonu kapatıyorum. Kapıya kulak veriyorum ama Sevin'in sesi gelmiyor. Gitmiş olabilir mi? Neden konuşmadım onunla? Neden bu kadına karşı bu kadar çaresizim? "Denedim, seni mutlu etmeyi denedim. Hani sen şimdi intihar ettin ya, herkes seni zayıf, beni güçlü sanıyor. Sen mağdursun bense umursayamayacak kadar bencilim öyle mi? Sana bir şey söyleyeyim mi Sevin, evliliğimizin kaybedeni de güçsüz kalanı da benim. Sır f kaçınılmaz son orada bekliyor diye yaşamayı bıraktın Sevin. Senin için her şey ama her şey ölmek ile ilgili. Sen hayata tutunamıyorsun, mutlu olmanın bir yolunu bulamıyorsun ama beni de rahat bırakmaya niyetin yok. İntihar ettin yetmedi, atlatamayayım diye geri gelip duruyorsun. Oyun parkındaki çocuklar kadar şımarıksın işte. Aynı kaydırdıktan tekrar tekrar kayışını izleyeyim istiyorsun. Biliyorum Sevin, ben nefes aldıkça sen huzur bulma yacaksın." Neden demedim?

Başım ağrıyor. Karanlıkta etrafa çarparak yürüyorum evin içinde. Ayaklarım yerden kalkıyorum, sürüyerek yatak odasına gidiyorum. Sabah yatağı üzerine çıkarıp bıraktığım kıyafetlerimi giyiyorum el yordamıyla. Kısa bir tereddüitten sonra, derin bir nefes alıp dış kapıyı açıyorum. Sevin ortalıkta yok. Gitmiş. Fırsat bilip dışarı çıkıyorum. Açık havada yürümek iyi gelir diye umuyorum. İliklerime kadar üşüsem de devam ediyorum. Ne kadar yürüdüm, neredeyim farkında değilim. Caddenin kenarında, bir sokak lambasının altında durup önümde akan trafiği seyreliyorum bir süre. Karşı kaldırımda birini görüyorum. Sevin olduğunu anlayınca vücuduma bir sıcaklık yayılıyor, soğuğu unutuyorum. Önüne bakıyor, kıpırtısız bekliyor. Ona sesleniyorum ama beni duymuyor. Yanına gitmeye karar veriyorum. Caddeye doğru attığım ilk adım beni köşeyi dönüp hızla gelen bir arabayla buluşturuyor. Çarpmanın etkisiyle havalanıp birkaç takla attıktan sonra yere düşüyorum. Sevin bana gülüşüyor. Geçmişte mutlu olduğum bir anı düşünmeye çalışıyorum ama gözümün önüne gelen son şey, Sevin'in ifadesini kaybetmiş, mutsuz ve yorgun yüzü oluyor.

ALZHEİMER ÂŞIKLAR KENTİ

Her şey paramparça!
Karanlık dağıtmış yüzleri.
Aklı karmakarışık bu kentin insanlarının.
Tanrı zaten gizem sever.
Bir uyk u sersemliği çökmüş kentin üstüne
Tüm sokaklar adresini şaşırmış,
Gece kuşları aklını kaçırmış;
Hepsi kanatlarından deto pe oluyorlar
Hâlbuki milyon tane metronom gibidir
bir parlayıp bir sönen yıldızlar.
İlkel bir gökyüzü düşmüş kaldırımlara.
Kaldırımlar açık hava pansiyonu
Biyolojik yaşı on ikiyi geçmeyen
misafirlerin ağırlandığı
Ve her bir dudak,
rüyasını başka dilde soluyor soğuk taşlara.
İçlerinde bazıları var ki gözleri biyolojik silah,
Derimin derinineacının rengiyle işleyen
Bir uyk u sersemliği çökmüş üstüme
Gözlerime sanrılar doldurmuş Tanrı
Kaderime zihin bulanıklığı.
Flu bir fotoğrafkaresi ömrüm
Düşük çözünürlüklü piksellerine ayrılmış
bir yaşam kentin payıma ayırdığı
Ve her şey paramparça.
Sonu olmayan bir labirentin içindeyiz sevgilim
Ve hiçbir sokak çıkmıyor bizimle aşka
Bu kent pespaye bir sünger âdeta, emiyor inancımızı
Paslı, kör bir kasatura gibi zedeliyor umudumuzu
Modernitenin ve mekanikleşmenin kalabalık çağında
yalnızlıktan zehirleniyor insan.
Bir lanetin silüeti çökmüş kentin üstüne
Kaldırımlar toplu mezarlar gibi.
Sonsuz uykuya dalanların yaşı geçmiyor on ikiyi
Ve aşk bu kente çok fazla sevgili
Labirentin sonunu alamıyor ayaklarımız
Tanrı'nın kederden ördüğü barikatlara
çarpıp çarpıp dönüyor vücutlarımız.
Üstelik birbirimizi bile tanıyamıyoruz artık.
Karanlık dağıtmış yüzlerimizi
Her şeyflu ve paramparça.

KRAL

DENEYEBİLİR AMA
KİMSENİN
GÖLGESİNİ
KISALTAMAZ

URSULA K. LE GUIN

EREN
CANER
POLAT

